МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини
Факультет філології та журналістики
Кафедра української літератури, українознавства та методик їх навчання

ОГЛЯДОВИЙ КУРС УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Методичні рекомендації
до практичних занять та самостійної роботи

Укладач Валентина ГОНЧАРУК

Умань
Візаві
2024

УДК 821.161.2(072)
О-37

Рецензенти:

Йовенко Л. І., доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри української літератури, українознавства та методик їх навчання, Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини;

Циганок О. О., кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри української літератури, українознавства та методик їх навчання, Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини;

Санівський О. М., кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри української літератури, українознавства та методик їх навчання, Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини

Рекомендовано до друку вченою радою факультету філології та журналістики Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини (протокол № 5 від 27 листопада 2024 р.)

Оглядовий курс української літератури : метод. рек. до практ. занять
О-37 та самост. роботи / МОН України, Уманський держ. пед. ун-т імені Павла Тичини, Ф-т філології та журналістики, Каф. укр. літ., українознавства та методик їх навчання ; уклад. Валентина Гончарук. – Умань : Візаві, 2024. – 80 с.

Пропоноване видання містить основні питання та завдання до практичних занять і самостійної роботи, теми індивідуальних науково-дослідних завдань, підготовлених для здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня. До тем практичних занять запропоновано список рекомендованої літератури, завдання теоретичного і практичного характеру.

УДК 821.161.2(072)

© Гончарук В. А., уклад., 2024

ЗМІСТ

ВСТУП. Мета й завдання навчальної дисципліни……...5

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ……6

ЛЕКЦІЇ……14

ПРАКТИЧНІ ЗАНЯТТЯ……...15

Практичне заняття № 1. **Особливості фольклору. Періодизація фольклору ……..15**

Практичне заняття № 2. **Напрями і школи у фольклористиці. Жанри усної народної творчості та їх особливості.....17**

Практичне заняття № 3. **Періодизація літератури XI – XVIII ст.: основні хронологічні, стильові, тематичні параметри літературного процесу 19**

Практичне заняття № 4. **Українське віршування кінця XVI – початку XVII ст. 22**

Практичне заняття № 5. **Особливості жанрової моделі в українській літературі першої половини XIX ст. Українська байка 10-30-х років XIX ст. 25**

Практичне заняття № 6. **Основні літературні та політичні гуртки романтичної орієнтації («Харківська школа романтиків», «Кирило-Мефодіївське братство», «Руська трійця»)……...26**

Практичне заняття № 7. **Тарас Шевченко – творець національної свідомості українського народу, «батько нації»….30**

Практичне заняття № 8. **Творчість Тараса Шевченка періоду заслання й останніх років життя 32**

Практичне заняття № 9. **Роман «Люборацькі» А. Свидницького – перший український роман. «Чорна рада» П. Куліша – перший історичний роман в українській літературі 34**

Практичне заняття № 10. **Природа людської душі у прозі Панаса Мирного (романи «Хіба ревуть воли, як ясла повні» та «Повія»).....37**

Практичне заняття № 11. **Іван Манжура – поет українського степу 38**

Практичне заняття № 12. **Іван Карпенко-Карий – реформатор української драми 41**

Практичне заняття № 13. **Суспільно-політичні, філософські та естетичні погляди І. Франка.....42**

Практичне заняття № 14. **Поєднання традицій та нових, модерністських, віянь в українській літературі.....44**

Практичне заняття № 15. **Практичне 15. Новелістика Василя Стефаника 46**

Практичне заняття № 16. **«Аристократизм духу» у творах Ольги Кобилянської 48**

Практичне заняття № 17. **Вольові імперативи неоромантичної лірики Лесі Українки 51**

Практичне заняття № 18. **Володимир Винниченко. Життя і творчість. Громадська і політична діяльність 54**

Практичне заняття № 19. **Творчість «неокласиків»: поєднання творчої традиції класики з модерними шуканнями.....57**

Практичне заняття № 20. **Ігор Калинець, Ірина Жиленко, Микола Вінграновський у контексті «шістдесятництва» 58**

Практичне заняття № 21. **Проза «шістдесятників» 60**

Практичне заняття № 22. **Химерний роман в українській літературі.....62**

Практичне заняття № 23. **Українська література 80-х – поч. 90-х років. Юрій Андрухович – один із найпомітніших творців-постмодерністів.....64**

Самостійна робота (завдання) 66

Індивідуальні навчально-дослідні завдання.....68

Питання для підсумкового контролю.....71

Рекомендована література…….....76

ВСТУП

Мета й завдання навчальної дисципліни

Мета: формувати професійні компетентності здобувача вищої освіти на основі знань про провідні тенденції розвитку літературного процесу в Україні та світі й використовувати ці знання у створенні медіапродукту, усвідомити місце української літератури в національному та світовому культурологічному контекстах.

Завдання:

- опанувати знаннями про основні етапи розвитку української літератури, найважливіші факти літературного процесу;
- усвідомити специфіку перебігу літературного процесу в Україні та світі;
- розвинути естетичні смаки здобувачів, їхніх патріотичні почуття, уміння поціновувати художній текст;
- удосконалити навички аналізу художнього тексту за високими естетичними критеріями, зіставляти різні погляди в процесі полеміки, виявляти здатність доводити власну думку про твір.

Компетентності та результати навчання за освітньою програмою

Компетентності:

ЗК02. Здатність застосовувати знання в практичних ситуаціях.

ЗК03. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.

СК08. Здатність орієнтуватися у світовому літературному процесі, уміння використовувати здобутки художньої літератури для створення якісного масовоінформаційного контенту.

Результати навчання:

ПР20. Бути здатним аналізувати соціально й особистісно значущі світоглядні проблеми, приймати рішення на підставі сформованих ціннісних орієнтирів.

ПР22. Знати провідні тенденції розвитку літературного процесу в Україні та світі, специфіку його перебігу в культурному контексті, твори української та світової класики й сучасності, застосовуючи ці знання у створенні медіапродукту.

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Змістовий модуль 1. Фольклор і фольклористика. Давня українська література

Тема 1. Фольклор і фольклористика. Поняття фольклору, усна народна творчість, народна словесність, народнопоетична творчість, усна народнопоетична творчість. Фольклористика як наука, її галузі. Усна народна творчість і професійна література. Спільне та відмінне між ними. Специфічні риси фольклору: колективність, народність, імпровізованість, варіантність, традиційність. Своєрідна форма виконання фольклорних творів. Образи. Філософія часу. Проблеми періодизації фольклору, складність її вирішення. Основні періоди фольклору. Напрями і школи у фольклористиці. Фольклорні жанри.

Тема 2. Давня українська література. Проблеми періодизації літератури XI – XVIII ст. основні хронологічні, стильові, тематичні параметри літературного процесу. Літописання. «Повість минулих літ». Своєрідність стилю. Ораторська й учительська проза. Слово о «Законі і благодаті» митрополита Іларіона. «Повчання» Володимира Мономаха: жанровий зміст, вираження психологічного стану автора місце біографічних елементів у структурі твору. Києво-Печерський патерик. Історія формування і функціонування тексту. Література «орнаментального стилю» (Д. Чижевський) «Слово о полку Ігоревім». Історична основа тексту сюжету. Проблематика вивчення. Поетика «Слова…». Основні тенденції XIV – XV ст. Перше українське відродження (М. Грушевський) кінця XIII – початку XVII ст. Його літературні риси. Полемічна література, її джерела. Основні полемічні твори та їх автори. Літературний портрет І. Вишенського. Українське віршування кінця XVI – початку XVII ст. Література бароко. Модифікація жанрів як результат взаємодії візантійської поетики з реформаційно-ренесансними ідеями. Вірші І. Величковського, поетика Ф. Прокоповича. Метафізична лірика Кирила Транквіліона Ставровецького. Козацькі літописи. Літописи

Самовидця, Г. Граб'янки, С. Величка. Стильова поліфонія, принципи творення образів історичних осіб. Українська драма XVII – XVIII ст. Основні тематичні цикли. Роль Ф. Прокоповича у реформуванні барокової драми. Новаторський характер трагікомедії Феофана Прокоповича «Володимир» її місце у розвитку української історичної драми. Творчість Г. Сковороди. Барокові ознаки «Саду божественних пісень». Передроманізація Сковороди. Історія Русів – підсумок розвитку барокової історіографії. Образ української історії. Зв'язок з традицією.

Змістовий модуль 2. Українська література XIX ст.

Тема 3. Поняття «нова українська література». Періодизація нової української літератури.

Основні закономірності першої половини XIX ст. Роль періодичних видань в організації літературного життя України.

Особливості жанрової моделі в українській літературі першої половини XIX ст. Концепція зображення людини. Фольклоризм як одна із визначальних ознак літератури, один із факторів оновлення її ідейно-історичного змісту.

Тема 4. Роль І. Котляревського в становленні нової української літератури. Бурлеск як стильова домінанта. Ідейно-естетичне переосмислення старої традиції в «Енеїді» Котляревського.

Українська байка 10-30-х років XIX ст. (П. Гулак-Артемовський, П. Білецький-Носенко, Л. Боровиковський, Є. Гребінка та ін.).

Тема 5. Синкретизм літературних напрямів течій і стилів в українській літературі дошевченківського періоду.

Сентиментально-преромантична стильова течія. Творчість Г. Квітки-Основ'яненка.

Романтичний тип творчості. Основні літературні та політичні гуртки романтичної орієнтації («Харківська школа романтиків», «Кирило-Мефодіївське братство», «Руська трійця»).

Основні тенденції розвитку романтизму в західноукраїнських землях. Альманах «Русалка Дністровая»: історія видання, зміст, суспільно-історичне та культурне значення книги.

Тема 6. Творчість Т. Шевченка – найважливіший етап у становленні нової української літератури. Центральне місце поезії Шевченка в українському літературному процесі 40-50-х

років XIX ст., і її вплив на тогочасну і наступну поезію. Проблема періодизації творчості Шевченка. Шевченко як творець національної свідомості українського народу, «батько нації». Шевченко – основоположник української літературної мови. Соціальний пафос творчості Шевченка. Футурологічні мотиви в творчості Шевченка. Апофеоз жіночого начала в творчості Шевченка. Естетичний ідеал Шевченка. Синкретизм творчих напрямків у поезії митця. Стильове розмаїття. Новаторство Шевченка в галузі ритміки, строфіки, фоніки. Світове значення творчості Шевченка. Вплив Шевченка на українську та всі слов'янські літератури.

Тема 7. Ідейно-тематичні та жанрові пошуки української прози 50-60 рр. XIX ст.

Народні оповідання Марка Вовчка – нове явище в європейській літературі. Жанр героїко-романтичної повісті-казки у прозі Марка Вовчка. Особливості індивідуального стилю письменниці.

Роман «Люборацькі» А. Свидницького – перший український роман. Історія написання і видання твору, особливості жанру і композиції.

Творчість П. Куліша. Світоглядні позиції письменника та його літературно-видавнича діяльність. Жанрово-стильове багатство поезій П. Куліша. «Чорна рада» – перший історичний роман в українській літературі. Складність проблематики, особливості композиції.

Суспільно-політичні та літературно-естетичні погляди Ю. Федьковича. Основні мотиви лірики поета. Новаторство прози. Особливості стильової манери письменника.

Національний характер байок Л. Глібова. Жанрова своєрідність, актуальність тематики і проблематики. Особливості гумору й сатири.

Фольклорна основа балад С. Руданського. Громадські та інтимні мотиви лірики поета. Жанр гуморески («співомовки») у творчості С. Руданського.

Тема 8. Розширення тематичних та жанрово-стильових меж прози 70-80-х років XIX ст. Еволюція жанру повісті. Становлення соціально-психологічного роману.

Проблематика, композиційні особливості, поетика повістей І. Нечуя-Левицького. Особливості гумору, комізм ситуацій, індивідуальна своєрідність характерів. Історичні романи «Князь Єремія Вишневецький», «Гетьман Іван Виговський».

Природа людської душі у прозі Панаса Мирного. Романи «Хіба ревуть воли, як ясла повні» та «Повія»: історія створення, проблематика, особливості сюжету та композиції, система образів.

Жанрово-стильова різноманітність поезії Б. Грінченка. Світ дитини у малій прозі письменника. Сатиричні оповідання письменника.

Тема 9. 70-90-ті роки – новий етап у розвитку української поезії. Жанрова своєрідність, епічність зображення, ритміко-інтонаційна багато вимірність.

Суспільно-політичні та естетичні погляди Я. Щоголева. Основні мотиви творчості поета. І. Манжура – поет українського степу. Соціальні мотиви творчості поета. Віршована обробка фольклорних мотивів.

Еволюція світогляду та літературно-естетичних позицій П. Грабовського. Тема тяжкого становища трудового люду в поезіях митця.

Тема 10. Розвиток українського театру в 70-90-х роках. Розвиток жанрів соціально-побутової драми. Виникнення соціально-психологічної драми.

Новаторство поезії М. Старицького. Театральна діяльність М. Старицького. Тематика і проблематика «сільських» п’єс. Історичні драми Старицького. І. Карпенко-Карий як реформатор української драми. Соціально-побутова драма «Бурлака» – нове явище в українській літературі. Актуальність проблематики. Психологізм соціально-побутової драми «Безталанна». «Драми стяжання»: жанр комедії у творчості І. Карпенко-Карого. Історична тематика у творчості драматурга.

Тема 11. Розвиток західноукраїнської прози 70-90-х років. Локальність «галицької» тематики, загальнолюдський характер, малої прози М. Павлика, С. Коваліва, Т. Бордуляка. Емігрантська тематика західноукраїнської прози.

Суспільно-політичні, філософські та естетичні погляди І. Франка. Збірка «З вершин і низин» як етапне явище української літератури. «Зів’яле листя» – вершина ліричної творчості письменника, концепція ліричного героя, філософія життя і смерті в ліричній драмі Франка. Проблематика і жанрова різноманітність поем І. Франка. Жанрово-тематична різноманітність прози письменника, робітнича тематика в малій прозі митця. Проблема інтелігенції і народу в романі «Перехресні стежки». Соціально-психологічна драма «Украдене щастя». Фольклорна основа твору, художня своєрідність і сценічність.

Змістовий модуль 3. Українська література ХХ ст.

Тема 12. Література ХХ ст. – новий етап в історії українського письменства. Постання нового типу художньої свідомості, відповідного принципам самототожності таланту. Проблема періодизації української літератури ХХ ст.

Поєднання традицій та нових, модерністських, віянь в українській літературі. Онтологічні джерела українського модернізму: перехрестя європейської «філософії життя» та української «філософії серця». Проблема українського модернізму в критичні рецепції та літературознавчих дослідженнях (Я. Луцький, С. Євшан, С. Вороний).

Тема 13. Еволюція М. Коцюбинського від народництва до європейського типу світосприймання – від реалістичної школи XIX ст. до імпресіонізму. Сенсуалістична та емпірична основа стилю. Аналіз імпресіоністичних домінант прози М. Коцюбинського поряд з реалістичними та романтичними.

Творча постать В. Стефаника в контексті українського («Молода Муза») та польського («Молода Польща») модернізму. Своєрідність українського імпресіонізму на відміну від німецького. Стильові особливості новелістики В. Стефаника.

«Аристократизм духу» у творах О. Кобилянської. Зв’язок письменниці з рухом емансипанток. Образи жінок-інтелігенток у творах О. Кобилянської («Людина», «Царівна», «Valse melancolique», «Некультурна», «Ніоба»).

Тема 14. Проблема українського символізму в критичній рецепції та літературознавчих дослідженнях. Обстоювання естетичних засад символізму М. Вороним, молодомузівцями, часописом «Українська хата». Філософські підвалини появи поезій музичного світовідчуття. Поєднання здобутків народнопоетичної творчості, класичної літератури та новітньої модернової поезії у ліриці Миколи Вороного.

Вольові імперативи неоромантичної лірики Лесі Українки. Перехід поетеси від медитативної лірики до ліро-епосу та жанру драматичної поеми. Інтелектуальний пафос, філософська глибина світобачення в драматичних поемах «Одержима», «На полі крові», «В катакомбах». Міфологічна основа «Лісової пісні» Лесі Українки, її філософська ідея, екстраполяція етногенетичних джерел на свідомість людини початку ХХ століття.

Суперечлива постать В. Винниченка – письменника, політика та революціонера. Ілюзорні спроби поєднання

комуністичної доктрини та національної ідеї, обстоювання утопічної теорії «конкордизму». Проблема краси, естетичних потреб та волі до життя у ранній прозі Володимира Винниченка («Краса і сила», «Раб краси», «Голота» та ін.). Драматургія В. Винниченка. Експериментальний характер драм. Тематичне багатство. Інтелектуально-психологічна драма «Чорна Пантера і Білий Ведмідь». Проблематика, ідейне наповнення та система образів драми.

«Сонячні кларнети» Павла Тичини – підсумковий етап ідейно-естетичних пошуків української поезії початку ХХ століття. Поняття «кларнетизм», як визначення концентрації світотворчої енергії української душі. Синтез різних стильових тенденцій у першій збірці поета.

Тема 15. Загальна характеристика культурного піднесення в Україні періоду «розстріляного Відродження». Літературні угрупування 20-30 років. Літературна дискусія 1925-1928 років, порушення онтологічної проблеми: бути чи не бути українській літературі, українській культурі, українській нації.

Основні літературні організації 20-х років: «Аспис», «Плуг», «Гарт», «Молодняк», ВАПЛІТЕ, ВУСПП, Марс. Ліквідація літературних організацій і створення спілки письменників України.

Критичний струмінь у викривальній прозі Миколи Хвильового («Іван Іванович», «Повість про санаторій ну зону» та ін.). Порушення важливих проблем національно-культурного відродження України у «незакінченому» романі «Вальдшнепи» суголосних з дискусійними статтями письменника («Камо грядеши», «Апологети писаризму», «Україна чи Малоросія»).

Актуальність мовної проблематики в Україні, розкриття її в комедії Миколи Куліша «Мина Мазайло». Звернення автора до традицій світової драматургії («Буржуа-шляхтич» Мольєра).

Патріотична лірика В. Сосюри («Любіть Україну», «Солов'їні далі, солов'їні…»). Глибокий ліризм та щирість відчуттів, народність образотворення. Несправедлива критика вірша «Любіть Україну» в роки сталінщини.

Тема 16. Висока культура поетичного мовлення «неокласиків», уміння поєднати творчу традицію класики з модерними шуканнями. Творчість М. Рильського 20-х років (збірки «Під осінніми зорями», «Синя далечінь», «Крізь бурю й сніг», «Де сходяться дороги», «Гомін і відгомін»). Рух від романтичних візій до строгої «неокласичної» лірики. Філософська наснаженість творчості поета, широке використання класичних

віршованих форм.

Репресії 1933-1937 років. Впровадження соціалістичного реалізму як єдиного методу літератури.

Тема 17. Пожвавлення літературного процесу в роки Другої світової війни.

Література Західної України та еміграції 30-40-х років.

Лірика Б.І. Антонича. Трактування християнства та поганства як рівноправних еманацій єдиного Божественного єства, самоусвідомлення людини, як однієї з ланок біологічного космосу, подолання часу під час заглиблення поетичної уяви до праоснов буття у збірках «Три перстні», «Книга Лева», «Зелена Евангелія».

«Празька школа» – умовна назва літературного покоління емігрантів міжвоєнного двадцятиліття. Естетична концепція, сукупність мотивів, обстоювання потреби виховання національного чину при визнанні автономності мистецтва. Перегук творчої позиції «празької школи» з генерацією «розстріляного відродження».

Повстання на теренах Західної Німеччини мистецького Українського Руху (МУРу) як спроба зінтегрувати розпорошені сили письменства, що перебували в таборах Ді-Пі. Історичні причини виникнення та діяльності МУРу. Полеміки в середовищі МУРу про шляхи розвитку української літератури. Обґрунтування засад «Великої літератури» та «органічного національного стилю».

Тема 18. Строкатість і нерівномірність розвитку української літератури 60-80-х років.

Тяжіння Михайла Стельмаха до широких епічних полотен. Намагання художнього висвітлення трагічних подій в Україні у романах про сільське життя. Спроба поєднати ментальність українця з класовою ідеологією.

Проблеми історичної пам’яті народу, національного нігілізму та духовного зубожіння сучасника в романі Олеся Гончара «Собор». «Історіографія» роману в долі письменника та в українській літературі. «Собор» як реальність і як художній символ.

Тема 19. «Шістдесятництво» як явище в українській літературі. Окремі постаті поетів «шістдесятників». Передумови з’яви нового покоління в українському мистецтві. Поневіряння і основні риси «шістдесятництва» як феномену. Представники «шістдесятництва» в літературі та мистецтві.

«Цариця в поезії» Ліна Костенко**.** Загальна характеристика життєвого і творчого шляху в контексті «шістдесятництва». Світоглядна і громадянська позиція поетеси. Особливості поетичного світу Л. Костенко. Філософський самоаналіз, моральне,

естетичне самовираження цілісної особистості художниці. Роман Л. Костенко «Маруся Чурай».

Життя і творчість Івана Драча. Життєвий шлях митця. Три періоди творчості поета. Особливості творчої манери. Новаторський характер поеми «Ніж у сонці». Новаторство в жанрі балади. Поема «Чорнобильська мадонна»: проблематика, жанрово-композиційна специфіка, образна система.

Василь Стус: життя як творчість. Життєвий шлях митця. Поезія як «Дорога болю». Особливості творчої манери. Екзистенційна, історіософська проблематика поезії В. Стуса. Інтимна лірика.

Василь Симоненко, Дмитро Павличко, Борис Олійник у контексті «шістдесятництва». Традиційність громадянської та інтимної лірики Василя Симоненка. Громадянські мотиви і національна проблематика поезії раннього Дмитра Павличка. Стихія інтимного чуття, філософія зрілої творчості поета. Фольклорні мотиви та неонародництво лірики Бориса Олійника.

Ігор Калинець, Ірина Жиленко, Микола Вінграновський у контексті «шістдесятництва». Життя і творчість «шістдесятників» Ігоря Калинця, Ірини Жиленко й Миколи Вінграновського. Доля поета Ігоря Калинця в тоталітарну епоху. Поезія Ігоря Калинця. Поетична «країна радостей і чудес» Ірини Жиленко. Поезія Миколи Вінграновського: вселюдські мотиви крізь призму «інтимного самозосередження». Інтимна поезія М. Вінграновського.

Тема 20. Проза «60-ків». Молоді прозаїки 60-х: загальна характеристика. Гостросюжетність, драматизм і актуальність творчості Романа Іваничука. Осмислення місця людини в світі у творчому доробку Євгена Гуцала. Проза Володимира Дрозда: проблема людини в суспільстві, особистості й натовпу, свободи і неволі. Проза Володимира Яворівського. Тематика й основні мотиви творчості Григора Тютюнника.

Тема 21. Химерна течія в українській літературі. Українська література 70-х років. Київська школа. Химерний роман в українській літературі. Основні якості «химерного роману» в українській літературі. Химерність у романах П. Загребельного. Євген Гуцало та химерний роман. Валерій Шевчук як представник химерної прози. Химерність в романах «Дім на горі» та «Срібне молоко» В. Шевчука. Значення і роль химерного роману в розвитку літератури.

Українська поезія 70-х рр. Київська школа. В. Голобородько і верлібр як універсальна поетична форма. Домінанти поезії Василя

Голобородька. Інші представники Київської школи: В. Кордун, В. Ілля, І. Семененко, М. Григорів, Н. Кир'ян тощо.

Тема 22. Українська література 80-х – поч. 90-х років. Типи дискурсів у сучасній українській літературі. Постмодернізм. Новий етап у розвитку художньої свідомості (80-ті роки). Літературні «80-ки». Перші літгурти. Українська проза 80-90-х років. Загальна характеристика: тенденції, імена. Психологічні тенденції української прози 80 – 90-х рр. XX ст. Юрій Андрухович як один із найпомітніших творців-постмодерністів. «Московіада» й «Рекреації» Ю. Андруховича.

ЛЕКЦІЇ

Лекція 1. Фольклор і фольклористика.

Лекції 2–3. Давня українська література.

Лекція 4. Поняття «нова українська література». Періодизація нової української літератури.

Лекція 5. Роль І. Котляревського в становленні нової української літератури.

Лекція 6. Синкретизм літературних напрямів течій і стилів в українській літературі дошевченківського періоду.

Лекція 7. Творчість Т. Шевченка – найважливіший етап у становленні нової української літератури.

Лекція 8. Ідейно-тематичні та жанрові пошуки української прози 50–60 рр. XIX ст.

Лекція 9. Розширення тематичних та жанрово-стильових меж прози 70–80-х років XIX ст.

Лекція 10. 70–90-ті роки XIX ст. – новий етап у розвитку української поезії.

Лекція 11. Розвиток українського театру в 70–90-х роках XIX ст.

Лекція 12. Розвиток західноукраїнської прози 70–90-х років XIX ст.

Лекція 13. Література XX ст. – новий етап в історії українського письменства.

Лекція 14. Еволюція М. Коцюбинського від народництва до європейського типу світосприймання – від реалістичної школи XIX ст. до імпресіонізму.

Лекція 15. Проблема українського символізму в критичній рецепції та літературознавчих дослідженнях.

Лекція 16. Загальна характеристика культурного піднесення в Україні періоду «розстріляного Відродження». Літературні угрупування 20–30 років ХХ ст.

Лекція 17. Висока культура поетичного мовлення «неокласиків», уміння поєднати творчу традицію класики з модерними шуканнями.

Лекція 18. Пожвавлення літературного процесу в роки Другої світової війни.

Лекція 19. Строкатість і нерівномірність розвитку української літератури 60–80-х років ХХ ст.

Лекція 20. «Шістдесятництво» як явище в українській літературі. Окремі постаті поетів «шістдесятників».

Лекція 21. Проза «60-ків».

Лекція 22. Химерна течія в українській літературі. Українська література 70-х років ХХ ст. Київська школа. Українська література 80-х – поч. 90-х років ХХ ст.

ПРАКТИЧНІ ЗАНЯТТЯ

Практичне заняття № 1
Тема. **Особливості фольклору. Періодизація фольклору.**

Мета: осмислити генезу та функціонування фольклорних жанрів, усвідомити їхнє значення у формуванні національного культурного коду та ідентичності; визначати специфічні риси фольклору; аналізувати жанрово-стилістичні особливості фольклорних текстів; встановлювати їхній взаємозв’язок із професійною літературою.

Основні питання

1. Фольклор та фольклористика як наука.
2. Специфічні риси фольклору.
3. Усна народна творчість і професійна художня література: спільне та відмінне між ними.

Завдання для самостійної роботи

1. Опрацювати статтю: *М’ягкота Ірина. З історії формування терміносистеми українського фольклору. Вісник Нац. ун-ту*

«Львівська політехніка». Серія «Проблеми української термінології». 2011. № 709. С. 96–102. URL: https://ena.lpnu.ua:8443/server/api/core/bitstreams/38211181-a662-4e46-b538-a14daf7d036a/content

Література

1. Гнатюк В. Вибрані статті про народну творчість. Київ: Наукова думка, 1986. 247 с.
2. Давидюк В. Вибрані лекції з українського фольклору (в авторському дискурсі). Вид-ня друге, випр. й перероб. Луцьк: ПВД «Твердиня», 2010. 448 с.
3. Дей О. І. Сторінки з історії української фольклористики. Київ: Наукова думка,1975. 270 с.
4. Дмитренко М. Українська фольклористика. Історія. Теорія. Практика. Київ: Ред. часопису «Народознавство», 2001. 376 с.
5. Лановик М., Лановик З. Українська усна народна творчість. Київ: Знання – Прес, 2006. 592 с.
6. Руснак І. Є. Фольклор і фольклористика / Руснак І. Є. Український фольклор : навч. посіб. Київ: ВЦ «Академія», 2010. С. 5–30.
7. Семеног О. Усна народна творчість. Київ: Оберіг, 2003. 238 с.
8. Таланчук О. Українознавство. Усна народна творчість: навч.-метод. посіб. Київ: Либідь, 1998. 248 с.
9. Фольклор / Літературознавча енциклопедія. У 2 т. Т. 2. М (Маадай-Кара) – Я (я-форма) / авт.-уклад. Ковалів Ю. І. Київ: Академія, 2007. С. 537–538.
10. Франко І. Вибрані статті про народну творчість. Київ: Вид-во АН УРСР, 1955. 289 с.

Інформаційні ресурси

1. Лекція 1.1. Фольклор та фольклористика. URL: https://moodle.dls.udpu.edu.ua/mod/page/view.php?id=748385

2. Тема 1. Фольклор і фольклористика. URL: https://journ.sumdu.edu.ua/old/wp-content/uploads/2014/12/folk.pdf

3. Велев Ілія. Фольклор і фольклористика – традиція чи сучасність. Народна творчість та етнографія. 2009. № 3. С. 85–87. URL: http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/20343/15-Velev.pdf?sequence=1

Практичне заняття № 2
Тема. Напрями і школи у фольклористиці. Жанри усної народної творчості та їх особливості.

Мета: ознайомитися з напрямами і школами у фольклористиці для розуміння еволюції досліджень фольклору; визначати жанри усної народної творчості, їхні структурні й функціональні особливості; розглянути своєрідність форми виконання фольклорних творів та їхньої образної системи, що є визначальним в осмисленні естетики та семантики фольклору.

Основні питання

1. Напрями і школи у фольклористиці.
2. Жанри усної народної творчості.
3. Своєрідна форма виконання фольклорних творів. Образи.

Завдання для самостійної роботи

1. Розкрити питання «Час і простір у фольклористичних дослідженнях» (див: *Олійник Оксана. Часопросторова проблематика у літературознавчих і фольклористичних дослідженнях. Міфологія і фольклор. 2010. №3–4(7). С. 66–71. URL: http://publications.lnu.edu.ua/journals/index.php/mythology/article/viewFile/957/946*)

Завдання і запитання для самоконтролю

1. Назвіть ключові напрями та школи у фольклористиці? Охарактеризуйте основні теоретичні засади та методологічні підходи кожної з названих шкіл. Які видатні вчені представляли ці напрями та який їхній внесок у розвиток фольклористики?
2. Назвіть основні жанрові групи усної народної творчості. Охарактеризуйте специфічні ознаки та функції різних фольклорних жанрів. Наведіть приклади конкретних творів, що належать до різних жанрів.
3. Поясніть, у чому полягає своєрідність усної форми виконання фольклорних творів порівняно з письмовими. Охарактеризуйте роль виконавця та його імпровізаційний компонент у процесі побутування фольклору.
4. Які типові образи зустрічаються у фольклорі (напр., герой, антагоніст, магічні помічники)? Наведіть приклади та поясніть їхнє символічне значення.
5. Як образність фольклору відрізняється від образності професійної літератури?

Література

1. Гнатюк В. Вибрані статті про народну творчість. Київ: Наукова думка, 1986. 247 с.
2. Давидюк В. Вибрані лекції з українського фольклору (в авторському дискурсі). Вид-ня друге, випр. й перероб. Луцьк: ПВД «Твердиня», 2010. 448 с.
3. Дей О. І. Сторінки з історії української фольклористики. Київ: Наукова думка,1975. 270 с.
4. Дмитренко М. Українська фольклористика. Історія. Теорія. Практика. Київ: Ред. часопису «Народознавство», 2001. 376 с.
5. Лановик М., Лановик З. Українська усна народна творчість. Київ: Знання – Прес, 2006. 592 с.
6. Руснак І. Є. Фольклор і фольклористика / Руснак І. Є. Український фольклор : навч. посіб. Київ: ВЦ «Академія», 2010. С. 5–30.
7. Семеног О. Усна народна творчість. Київ: Оберіг, 2003. 238 с.
8. Таланчук О. Українознавство. Усна народна творчість: навч.-метод. посіб. Київ: Либідь, 1998. 248 с.
9. Фольклор / Літературознавча енциклопедія. У 2 т. Т. 2. М (Маадай-Кара) – Я (я-форма) / авт.-уклад. Ковалів Ю. І. Київ: Академія, 2007. С. 537–538.
10. Франко І. Вибрані статті про народну творчість. Київ: Вид-во АН УРСР, 1955. 289 с.

Інформаційні ресурси

1. *Лекція 1.1. Фольклор та фольклористика. URL: https://moodle.dls.udpu.edu.ua/mod/page/view.php?id=748385*
2. *Тема 1. Фольклор і фольклористика. URL: https://journ.sumdu.edu.ua/old/wp-content/uploads/2014/12/folk.pdf*
3. *Велев Ілія. Фольклор і фольклористика – традиція чи сучасність. Народна творчість та етнографія. 2009. № 3. С. 85–87. URL: http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/20343/15-Velev.pdf?sequence=1*
4. *Оксана Антонова. Орнітоморфні образи у фольклорних творах. URL: https://library.udpu.edu.ua/library_files/filologichniy-chacopys/2017/1/15.pdf*

Практичне заняття № 3

Тема. **Періодизація літератури XI–XVIII ст.: основні хронологічні, стильові, тематичні параметри літературного процесу.**

Мета: ознайомити здобувачів із періодизацією давньої української літератури, оригінальною та перекладною спадщиною Київської Русі, ораторсько-проповідницькою прозою Середньовіччя, розкрити жанрово-тематичні особливості української драматургії XVII–XVШ ст.; розглянути творчий доробок Григорія Сковороди в контексті епохи; прослідкувати зв'язок Біблії з давньою українською літературою, її сакральні витоки та світоглядні основи.

Основні питання

1. Періодизація давньої літератури.
2. Оригінальна і перекладна література Київської Русі.
3. Ораторсько-проповідницька проза українського Середньовіччя.
4. Жанрово-тематичні особливості української драматургії XVII–XVШ ст.
5. Творчий доробок Григорія Сковороди в контексті епохи.
6. Біблія і давня українська література.

Завдання і запитання для самоконтролю

1. Які критерії покладено в основу періодизації давньої української літератури? Назвіть хронологічні рамки кожного періоду та його ключові особливості.
2. Які жанри були домінуючими в оригінальній літературі Київської Русі? Наведіть приклади творів.
3. Який вплив мала перекладна література на формування та розвиток давньоукраїнського письменства?
4. Назвіть основні пам'ятки оригінальної літератури Київської Русі та їхню ідейно-тематичну спрямованість.
5. Яку роль відігравала ораторсько-проповідницька проза в суспільно-політичному та духовному житті України Середньовіччя? Які видатні діячі представляли цей напрямок? Наведіть приклади їхніх творів.
6. Які основні жанри були характерні для української драматургії XVII–XVIII століть? Хто є найвидатнішими представниками української драматургії XVII–XVIII століть? Назвіть провідні теми, що розкривалися в драматичних творах

цього періоду.

7. Охарактеризуйте філософські погляди Григорія Сковороди, які відображені в його творах. Наведіть приклади.
8. Яким чином біблійні сюжети, образи та мотиви вплинули на давню українську літературу? Наведіть приклади давньоукраїнських творів, у яких простежується зв'язок із Біблією.
9. Як Біблія формувала світоглядні та етичні основи давньоукраїнського письменства?

Література

1. Александров О. Старокиївська агіографічна проза. Одеса: Астропринт, 1999.
2. Антонович Д. Український театр / Українська культура : лекції. Київ : Либідь, 1993.
3. Береза І. Давньоукраїнська література як джерело нового українського письменства. Миколаїв, 2002.
4. Береза І. Ю., Руссова В. М. Історія української літератури (Давня література): навч. посіб. Миколаїв: ЧДУ ім. Петра Могили, 2011. 168 с.
5. Біблія, або Книги Святого Письма Старого й Нового Заповіту / перекл. І. Огієнка. Київ: Видання Українського біблійного товариства, 1993.
6. Білецький О. Українська драматургія XVII–XVIII ст. / О. Білецький. Матеріали до вивчення історії української літератури : у 5 т. Київ, 1960. С. 468–480.
7. Білоус П. Зародження української літератури. Житомир, 2001.
8. Білоус П. Жанрова система української літератури (період Київської Русі). *Слово і час.* 2002. № 2. С. 19–24.
9. Білоус П. Художність, закодована в образах (Послання Івана Вишенського «Викриття диявола-світодержця»). *Українська мова й література в середніх школах, гімназіях, ліцеях та колегіумах.* 2003. № 4.
10. Білоус П. В. Історія української літератури XI–XVIII ст. : навч. посіб. Київ : Академія, 2009. С. 324–341.
11. Возняк М. Історія української літератури. У 2 кн. Кн. 1. Львів, 1992.
12. Грабович Г. Авторство й авторитет у Івана Вишенського: діалектика відсутності. *Слово і час.* 1990. № 6.
13. Грицай М. Давня українська проза. Київ, 1975.
14. Демчук О. Мисливець на жар-птицю Божественного одкровення. *Українська мова та література.* 2003. № 48.

15. Довга Л. Свобода волі у проповідях Антонія Радивиловського. *Київська старовина.* 2002. № 2.
16. Єрьомін І. П. [Вст. ст.] / Вишенський Іван. Твори. Київ, 1959.
17. Іваньо І. Григорій Сковорода / Сковорода Г. Вірші. Пісні. Байки. Діалоги. Трактати. Притчі. Прозові переклади. Листи / упор., прим. та вступ. ст. І. Іваньо. Київ, 1983. С. 5–32.
18. Ісіченко Ю. Містична перспектива літературного тексту в культурі українського бароко. *Сучасність.* 1995. № 5.
19. Крекотень В. І. Українська література XVII ст. Київ, 1987.
20. Крекотень В. Українська література XVII ст. / Українська література XVII ст. Синкретична писемність. Поезія. Драматургія. Белетристика. Київ, 1987.
21. Крекотень В. І. Оповідання Антонія Радивилівського. Київ, 1983.
22. Макаров А. Світло українського бароко. Київ, 1994.
23. Микитась В. Л. Українська література в боротьбі проти унії. Київ, 1984. С. 71–92.
24. Мишанич О. Григорій Сковорода і усна народна творчість. Київ, 1976.
25. Мишанич О. Л. Українська література XVIII століття. Київ, 1983.
26. Наливайко Д. Феномен українського бароко в європейському контексті. *Слово і час.* 2002. № 2.
27. Нога Г. Звичаї тії з давніх школярів бували. Київ, 2001.
28. Паславський І. «Писав мандровець, якого звуть Вишенським». *Дзвін.* 1991. № 1. С. 152–160.
29. Поліщук Ф. Григорій Сковорода: життя і творчість. Київ, 1978.
30. Сивокінь Г. Григорій Сковорода як читач Біблії. *Слово і час.* 1993. № 3. С. 11–16.
31. Слово многоцінне. Хрестоматія української літератури XVIII ст. : у 4 кн. / упоряд. В. Яременко, Вал. Шевчук. Кн. 4. Аконіт, 2006. С. 36–95, 573–596,657–709.
32. Соболь В. О. З глибини віків: вивчення давньої української літератури в школі: посіб. для вчителя. Київ: Зодіак-ЕКО, 1995. С. 94–109.
33. Степанишин Б. Давня українська література в школі. Київ, 2000. С. 362– 387.
34. Ушкалов Л. Передмова / Сковорода Г. Сад

божественних пісень. Харків, 2002. С. 7–16.
35. Франко І. Я. Іван Вишенський, його час і письменницька діяльність / Зібрання творів у 50 т. К., І980. Т 28. С. 269–278.
36. Хижняк З., Маньківський В. Класи поетики і риторики / Історія Києво-Могилянської академії. Київ, 2003. С. 77–82.
37. Цудзинович Л. Від Ренесансу до Бароко. *Слово і час.* 1990. № 3.
38. Чепіга І. Початки барокового проповідництва в українському письменстві. *Мовознавство.* 1996. № 6.
39. Чижевський Д. Бароко в літературі / Енциклопедія українства. Т. 1. Київ, 1993.
40. Шевчук В. Муза Роксоланська. Київ, 2004. Кн. 1. С. 200–214.
41. Шевчук В. Універсальна картина світу в творчості письменників українського бароко. *Українська наука і культура.* 1994. Вип. 28.
42. Яременко П. К. Іван Вишенський. Київ, 1982.

Практичне заняття № 4

Тема. Українське віршування кінця XVI – початку XVII ст.

Мета: усвідомити літературу бароко як комплексне явище, що виникло внаслідок модифікації жанрів через взаємодію візантійської поетики з реформаційно-ренесансними ідеями; системно аналізувати віршовану спадщину провідних представників (Лазар Баранович, Іван Величковський, Климентій Зиновіїв); розкрити специфіку метафізичної лірики Кирила Транквіліона Ставровецького; сформувати цілісне уявлення про стильові особливості, ідейно-тематичне наповнення та жанрову різноманітність української барокової літератури.

Основні питання

1. Література бароко. Модифікація жанрів як результат взаємодії візантійської поетики з реформаційно-ренесансними ідеями.
2. Вірші Лазаря Барановича, Івана Величковського, Климентія Зиновіїва та ін.
3. Метафізична лірика Кирила Транквіліона Ставровецького.

Завдання для самостійної роботи

1. *Новаторський характер трагікомедії Феофана Прокоповича «Володимир» її місце у розвитку української історичної драми.*
2. *Літописи Самовидця, Г. Граб'янки, С. Величка. Стильова*

поліфонія, принципи творення образів історичних осіб.

Завдання і запитання для самоконтролю

3. Охарактеризуйте основні ознаки та естетичні принципи української барокової літератури.
4. Поясніть, як відбувалася модифікація традиційних жанрів у бароковому письменстві. Наведіть приклади.
5. Проаналізуйте взаємодію візантійської поетики (з її релігійно-символічним характером) з реформаційно-ренесансними ідеями (з їхнім гуманізмом та увагою до людини) у формуванні стилю бароко. Які наслідки мала ця взаємодія? Які основні тематичні домінанти характерні для українського бароко?
6. Визначте ключові риси поезії Лазаря Барановича. Які жанри він використовував і яка була тематика його творів?
7. Охарактеризуйте поезію Івана Величковського. Які прийоми він застосовував? У чому полягало її новаторство?
8. Яке місце посідає поезія Климентія Зиновіїва в українському бароко? Які соціальні та моральні проблеми він порушував у своїх творах?
9. Назвіть інших видатних представників української барокової поезії та їхній внесок.
10. Проаналізуйте основні ідеї та мотиви метафізичної лірики Кирила Транквіліона Ставровецького.
11. Які художні засоби та образи він використовував для вираження метафізичної концепції? Яке значення має творчість Кирила Транквіліона Ставровецького для розвитку української духовної поезії?

Література

1. Величковський І. Твори. Київ: Наукова думка, 1972.
2. Давня українська література: словник-довідник / авт.- уклад. Б. Білоус, П. Білоус, О. Савенко; за ред. П. Білоуса. Київ : Академія, 2015. 208 с.
3. Зіновіїв Климентій. Вірші. Приповісті посполиті. Київ: Наукова думка, 1971.
4. Колосова В. Климентій Зіновіїв: життя і творчість. Київ: Наукова думка, 1964.
5. Крекотень В. І. Українська книжна поезія кінця XVI – початку XVII ст. / Вибрані праці. Київ: Обереги, 1999. С. 213–215.
6. Крекотень В. Українська література XVII ст. / Українська література XVII ст. Синкретична писемність. Поезія. Драматургія. Белетристика. Київ, 1987.

7. Крекотень В. Українська поезія XVII в системі східноєвропейської літератури бароко / Українське бароко. Київ: Наукова думка, 1993.
8. Криса Б. Пересотворення світу. Українська поезія XVII–XVIII століть. Львів: Свічадо, 1997. С. 91–92.
9. Маслюк В. Латиномовні поетики і риторики XVII –першої пол. XVIII ст. та їх роль у розвитку теорії літератури на Україні. Київ: Наукова думка, 1983.
10. Сивокінь Г. Давні українські поетики. 2-ге вид. Харків: Акта, 2001.
11. Слово многоцінне. Хрестоматія української літератури XV–XVII ст. : у 4-х кн. Київ : Аконіт, 2006. Кн. 2 і 3. Література високого бароко.
12. Слово многоцінне. Хрестоматія української літератури XVIII ст. : у 4 кн. / упоряд. В. Яременко, Вал. Шевчук. Кн. 4. Аконіт, 2006. С. 36–95, 573–596,657–709.
13. Сулима М. Передмова до кн.: Українська поезія. Середина XVII ст. / упор. В. І. Крекотень, М. М. Сулима. Київ: Наукова думка, 1992. С. 26–27.
14. Сулима М. Українське віршування кінця XVI – початку XVII ст. Київ : Наукова думка, 1985.
15. Українська література XVII ст. Київ: Наукова думка, 1987.
16. Українська поезія XVI ст. Київ: Рад. письменник, 1987.
17. Українська поезія XVII ст. (перша половина). Київ: Рад. письменник, 1988.
18. Українська поезія: середина XVII ст. Київ: Наукова думка, 1992.
19. Ушкалов Л. Есеї про українське бароко. Київ: Факт, 2006. С. 39–42.
20. Чижевський Д. Українське літературне бароко. Київ: Обереги, 2003. С. 275–277.
21. Шевчук Вал. Муза роксоланська : у 2-х кн. Київ: Либідь, 2005.
22. Шевчук Вал. Невмирущий фенікс української поезії / Шевчук Вал. Дорога в тисячу років. Київ: Рад. письменник, 1990.
23. Яременко В. Два століття київської поезії / Аполлонова лютня. Київ: Молодь, 1984.

Практичне заняття № 5

Тема. Особливості жанрової моделі в українській літературі першої половини XIX ст. Українська байка 10–30-х років XIX ст.

Мета: ознайомитися з жанровою системою української літератури першої половини XIX століття та концепцією зображення людини в ній; дослідити фольклоризм як визначальну ознаку та фактор оновлення ідейно-естетичного змісту літератури; розглянути бурлеск як стильову домінанту; звернути увагу на ідейно-естетичне переосмислення старої традиції в «Енеїді» І. Котляревського, на новаторство та вплив цього твору на подальший розвиток українського письменства.

Основні питання

1. Жанрова система української літератури першої половини XIX ст. Концепція зображення людини в українській літературі того часу.
2. Фольклоризм як одна із визначальних ознак літератури, один із факторів оновлення її ідейно-історичного змісту.
3. Бурлеск як стильова домінанта.
4. Ідейно-естетичне переосмислення старої традиції в «Енеїді» І. Котляревського.

Завдання для самостійної роботи

1. Українська байка 10–30-х років XIX ст. (П. Гулак-Артемовський, П. Білецький-Носенко, Л. Боровиковський, Є. Гребінка та ін.).
2. Байкарі та їх твори в XIX ст. URL: https://ukrlit.net/6klas/21/4wixu.html, Лекція 04. Байкарі-просвітителі - Архиєпископ Ігор (Ісіченко). URL: https://www.bishop.kharkov.ua/kursi-lekcij/istoria-ukraienskoie-literaturi-per-pol-hih-st/lekcia-04-bajkari-prosvititeli).

Література

1. Андрущенко М. Іван Котляревський на тлі української культури 18 ст. *Київська старовина.* 1998. № 5. С. 60–67.
2. Возняк М. С. Історія української літератури. Львів : Феміна, 1992.
3. Гребінка Є. П. Байки. Поезії / авт. передм., приміт. С. Д. Зубков. Київ : Дніпро, 1990. 247 с.: іл. (Б-ка укр. класики «Дніпро»).
4. Гребінка Є. П., Глібов Л. Донецьк : Донбас, 1986.

183 с. (Шкільна б-ка). Українська байка / упоряд. та передм. Б. Д. Деркача, В. Т. Косяченка. Київ : Дніпро, 1983. 463 с.
5. Деркач Б. А. Євген Гребінка. Літ. портрет. Київ : Дніпро, 1974. 149 с.
6. Єфремов С. О. Історія українського письменства. Львів: Фаміна, 1995.
7. Історія української літератури XIX століття: у 2 кн. / за ред. М. Жулинського. Київ, 2005. Кн. 1.
8. Історія української літератури XIX ст.: у 3 кн. / за ред. М. Яценка. Київ, 1996, 1997. Кн. 1–2.
9. Історія української літератури: у 8 т. Київ, 1968. Т. 3–5.
10. Історія української літератури (Перші десятиріччя XIX століття) / за ред. П. Хропка. Київ, 1992.
11. Історія української літературної критики та літературознавства : Хрестоматія: У 3 кн. / За ред. П. Федченка. Київ, 1996. Кн. 1.
12. Котляревський І. П. Твори / передм. Шабліовського Є. С., Деркача Б. А. Київ : Дніпро, 1980.
13. Степанишин Б. Українська література: підруч. для 9 кл. Київ : Освіта, 1993.
14. Шевчук В. «Енеїда» Івана Котляревського в системі літератури українського бароко. *Дивослово.* 1998. № 2. С. 5–9; *Дивослово.* 1998. № 3.

Практичне заняття № 6

Тема. **Основні літературні та політичні гуртки романтичної орієнтації («Харківська школа романтиків», «Кирило-Мефодіївське братство», «Руська трійця»).**

Мета: аналізувати провідні літературні угрупування XIX століття: «Харківську школу романтиків», «Кирило-Мефодіївське братство» та «Руську трійцю»; розкрити їхню роль у становленні українського романтизму, національному відродженні, активізації культурно-літературного життя на західноукраїнських землях; сформувати у здобувачів цілісне уявлення про соціокультурний контекст, ідейні засади та літературні досягнення цих рухів, а також їхній вплив на подальший розвиток української літератури та національної свідомості.

Основні питання

1. «Харківська школа романтиків» (Ізмаїл Срезневський, Амвросій Метлинський, Микола Костомаров, Левко Боровиковський, Михайло Петренко та ін.) та її роль у становленні українського романтизму.
2. «Кирило-Мефодіївське братство» (Василь Білозерський, Микола Гулак, Микола Костомаров, Пантелеймон Куліш, Опанас Маркович та ін.) і його роль в українському національному відродженні.
3. «Руська трійця» (Маркіян Шашкевич, Іван Вагилевич, Яків Головацький) і відродження культурно-літературного життя на західноукраїнських землях.

Завдання для самостійної роботи

1. Альманах «Русалка Дністровая»: історія видання, зміст, суспільно-історичне та культурне значення.
2. Сліпушко О. Суспільно-політичні ідеї Кирило-Мефодіївського братства у художньому просторі поезій Тараса Шевченка. URL: https://knu.ua/pdfs/shevstud-16/10_Slipushko_O.pdf
3. Підготуйте короткі повідомлення або есе про одного представника одного з означених угрупувань, у яких розкрийте його індивідуальний внесок.

Завдання і запитання для самоконтролю

1. Проаналізуйте ідейно-естетичні засади та художні особливості «Харківської школи романтиків», «Кирило-Мефодіївського братства» та «Руської трійці». Визначте провідну роль кожного з цих угруповань у становленні та розвитку українського романтизму та національного відродження.
2. Порівняти внесок та методи діяльності вказаних об’єднань у контексті загальноукраїнського культурно-літературного процесу XIX століття.
3. Хто входив до складу «Харківської школи романтиків»? Які були основні ідейно-естетичні принципи харківських романтиків? У чому полягала роль «Харківської школи романтиків» у формуванні українського романтизму?
4. Назвіть провідних членів «Кирило-Мефодіївського братства». Якими були основні програмні положення та ідеї «Кирило-Мефодіївського братства»? (Зокрема, згадайте «Книгу буття українського народу» та «Статут»). У чому полягала політична та культурно-просвітницька діяльність братчиків?
5. Хто входив до складу «Руської трійці»? Які були її основні цілі та завдання? Яка роль «Руської трійці» у відродженні

культурно-літературного життя на західноукраїнських землях?
6. Яке значення мав альманах «Русалка Дністровая» (1837) для української літератури Галичини та її національного відродження? Як діяльність «Руської трійці» сприяла утвердженню народної мови в літературі Західної України?

Література

1. Білецький О. «Русалка Дністровая» / Білецький О. І. Зібр. тв.: У 5 т. Т. 2. Київ, 1965. С. 127–147.
2. Бондаренко К. Кирило-Мефодіївське товариство / Довідник з історії України (А-Я) : посіб. для серед. загальноосв. навч. закл. / за заг. ред. І. Підкови, Р. Шуста. 2-ге вид., доопр. і доповн. Київ: Генеза, 2001. С. 306–307.
3. Бойко М. П. Кирило-Мефодіївське товариство: філософські та культурологічні ідеї національної самосвідомості та державотворення / Дніпродзержинський держ. технічний ун-т. Дніпродзержинськ: Вид. від. ДДТУ, 2006. 452 с.
4. Гончар О. «Віки перебуде. Слово про «Руську трійцю» / Гончар О. Чим живемо. Київ, 1991. С. 137–142.
5. Єфремов С. Історія українського письменства. Київ: Феміна, 1995. С. 430–448.
6. Зеров М. Українське письменство 19 століття / Зеров М. Тв. У 2 т. Т. 2. Київ : Дніпро, 1990. С. 120–135.
7. Ізборник. Кирило-Мефодіївське товариство та політичні погляди його учасників. URL: http://litopys.org.ua/salto/salt06.htm
8. Історія української літератури 19 ст.: у 3 кн. / за ред. М. Яценка. Кн. 1. : Либідь, 1995. С. 313–351.
9. Історія української літератури (Перші десятиріччя 19 ст.) / за ред. Хропка П. Київ: Либідь, 1992. С. 439–491.
10. Історія української літератури: у 2 т. / за ред. Дзеверіна І. Т. 1. Київ : Наукова думка, 1987. С. 239–256.
11. Лекція 08. Харківська школа романтиків. URL: https://www.bishop.kharkov.ua/kursi-lekcij/istoria-ukraienskoie-literaturi-per-pol-hih-st/lekcia-07-harkivska-skola-romantikiv
12. Лекція 10. Кирило-Мефодіївське братство та його літературне оточення. URL: https://www.bishop.kharkov.ua/kursi-lekcij/istoria-ukraienskoie-literaturi-per-pol-hih-st/lekcia-10-kirilo-mefodiievske-bratstvo-ta-jogo-literaturne-otocenna
13. ХАРКІВСЬКА – школа.

URL: https://shron1.chtyvo.org.ua/Shamrai_Ahapii/Kharkivska_shkola_romantykiv_Tom_1.pdf?
14. Кирило-Мефодіївське братство коротко. URL: https://dovidka.biz.ua/kyrylo-mefodiivske-bratstvo-korotko/
15. Кирило-Мефодіївське товариство «Товариство» чи «братство»? URL: https://www.t-shevchenko.name/uk/Guide/KyryloMethodiivskeTov/Naming.html
16. Кирило-Мефодіївське братство і його роль в українському національному відродженні. URL: https://uahistory.co/pidruchniki/ukraine-history-questions-and-answers/58.html
17. Козачок Я. В., Горленко О. А. Забуттю не підлягає: Микола Костомаров і Кирило-Мефодіївське товариство: моногр. / Нац. авіаційний ун-т. Київ : НАУ, 2007. 80 с.
18. Н. І. Паламарчук. Роль «Руської Трійці» у пробудженні національної свідомості західних земель України. URL: http://history-pages.kpi.ua/wp-content/uploads/2016/02/41_3_Palamarchuk.pdf
19. Петраш О. Подвижники української ідеї. Тернопіль, 1996.
20. Русалка Дністровая. Документи і матеріали. Київ, 1989.
21. Русалка Дністровая (фотокопія з видання 1837 року). Київ, 1972.
22. Ткачук М. Лірика Маркіяна Шашкевича. Тернопіль, 1999.
23. Франко І. М. Шашкевич і галицько-руська література / Франко І. Я. Зібр. тв. : У 50 т. Т. 29. Київ, 1980. С. 249–257.
24. Чижевський Д. Історія української літератури (від початків до доби реалізму). Тернопіль: Феміна, 1994. С. 387–397.
25. Хропко П. Становлення нової української літератури. Київ, 1988. С. 167–183.
26. Шалата М. Перші будителі народного духу в Галичині / Шашкевич М., Вагилевич І., Головацький Я. Твори. Київ : Дніпро, 1982. С. 5–22.
27. Шашкевич М. Твори. Київ : Дніпро, 1973. (Вступна стаття М. Шалати).
28. Шашкевичіана. Маркіян Шашкевич і українське національне відродження. Львів-Вініпег, 1996.

Практичне заняття № 7
Тема. Тарас Шевченко – творець національної свідомості українського народу, «батько нації».

Мета: прослідкувати еволюцію художнього світогляду Т. Шевченка, починаючи з раннього періоду його творчості й завершуючи проявами синкретизму творчих напрямків (романтизму, реалізму, бароко) у його поезії; визначити ключові особливості раннього періоду творчості Т. Шевченка, вказавши на його ідейно-художні домінанти та зв'язок із попередніми літературними традиціями; розглянути концепцію героїчного минулого України у творах періоду «трьох літ» (1843–1845), виявивши її джерела, специфіку інтерпретації та роль у формуванні національної свідомості; осмислити ідейно-естетичну складову, жанрову поліфонію та стилістичні особливості Шевченкового доробку в контексті національного та європейського літературного процесу.

Основні питання

1. Творчість Тараса Шевченка раннього періоду:

– романтична концепція митця у творах Шевченка «Думи мої, думи мої», «Перебендя», «До Основ'яненка», їх жанрова своєрідність;

– рання історична міфологізація як вираження національної туги за героїчним минулим (поеми «Тарасова ніч», «Іван Підкова», «Гамалія»), їх герої, образ України, естетична роль антитези, романтичних пейзажів, багатство ритміки;

– джерела, сюжет і композиція романтичної героїко-історичної поеми «Гайдамаки».

2. Концепція героїчного минулого України у творах Тараса Шевченка періоду «трьох літ»:

– «Розрита могила» як протест поета проти національного гноблення українського народу (структура, символіка образів, тропи);

– «Чигрине, Чигрине...» як зразок громадянської лірики (жанр, композиція твору, розгортання мотиву, особливості віршування);

– історіософські візії в поезіях «Стоїть в селі Суботові», «Іржавець», особливості художньої майстерності, тропи;

– змалювання життя козацької родини на тлі історичних подій другої половини XVIII ст. (зруйнування Запорізької Січі, закріпачення українських селян тощо в поемі «Невольник» («Сліпий»), структура поеми, образи).

Завдання для самостійної роботи

1. Синкретизм творчих напрямків у поезії Т. Шевченка.

Практичні завдання

1. Творче: написати твір на одну з тем *(на вибір):*

1) «Образ Яреми як романтичного героя в поемі Т. Шевченка «Гайдамаки»;

2) «Образ поневоленої України у творах Тараса Шевченка періоду «трьох літ»;

*2. Наукове:*1) проаналізувати два-три літературознавчих дослідження про творчість Т. Шевченка *(на вибір:* Г. Грабович, С. Балей, Ю. Барабаш, Ю. Блохін, І. Дзюба, Є. Маланюк, М. Коцюбинська, П. Одарченко, О. Забужко, С. Смаль-Стоцький та ін.).

Завдання і запитання для самоконтролю

1. Які основні етапи виділяють у ранньому періоді творчості Тараса Шевченка? Назвіть ключові твори цього періоду та охарактеризуйте їхню тематику та проблематику.
2. Як романтичні риси проявляються в ранній поезії Шевченка? Яке значення мала поема «Катерина» для раннього періоду творчості поета?
3. Які твори Тараса Шевченка належать до періоду «трьох літ»? Як Шевченко переосмислює героїчне минуле України у цей період? У чому полягає пафос цих творів і як вони вплинули на національну свідомість?
4. Які історичні постаті та події він оспівує? Які нові мотиви та образи з’являються у творчості Шевченка періоду «трьох літ»?
5. Що таке синкретизм творчих напрямків у контексті літератури? Наведіть приклади, як у поезії Т. Шевченка поєднуються елементи романтизму (напр., ліричний герой, фольклорні мотиви).
6. Як реалістичні риси (напр., соціальна критика, зображення народного життя) втілюються у його творах?
7. Чи можна говорити про елементи бароко у творчості Шевченка? Якщо так, то як вони проявляються?
8. Яке значення має поєднання різних творчих напрямків для художньої цілісності та глибини поезії Шевченка?

Література

1. Балей С. З психології творчості Шевченка. Черкаси: Брама. 2001.

2. Барабаш Ю. Тарас Шевченко: імператив України. Київ: «Києво-Могилянська академія», 2004.
3. Дзюба І. Тарас Шевченко. Життя і творчість. Київ, Видавничий дім «Києво- Могилянська академія», 2008.
4. Клочек Г. Поезія Тараса Шевченка: Сучасна інтерпретація. Київ: Освіта, 1998.
5. Коцюбинська М. Етюди про поетику Шевченка. Літературно-критичний нарис. Київ, 1990.
6. Мельник О. Звучать Шевченкові слова. *Всесвітня література та культура в навчальних закладах України.* 2008. №10. С. 36–40.
7. Неділько Г. Тарас Шевченко: життя і творчість. Київ, 1988.
8. Пільгук І. Тарас Шевченко – основоположник нової української літератури. Київ, 1963. С. 335–367.
9. Смаль-Стоцький С. Тарас Шевченко. Інтерпретації. Черкаси. Брама, 2003.
10. Степанишин Б. Вивчення творчості Т. Г. Шевченка школі. Київ,1969. С. 237–243.
11. Юрченко В. «За що люде гинуть?»: Історична основа поеми Тараса Шевченка «Гайдамаки». *Українська мова та література.* 2007. Березень (№9). С. 12–13.

Практичне заняття № 8

Тема. Творчість Тараса Шевченка періоду заслання й останніх років життя.

Мета: прослідкувати еволюцію ліричної спадщини Т. Шевченка шляхом вивчення лірики періоду заслання, творчості останніх років життя, а також комплексного дослідження стильового розмаїття його поезії; сформувати цілісне уявлення про художні трансформації, ідейно-тематичне наповнення та жанрові особливості Шевченкового доробку в умовах особистих випробувань та на завершальному етапі його творчого шляху.

Основні питання

1. Лірика Т. Шевченка періоду заслання (цикл поезій «В казематі»; вірші «Не спалося, а ніч, як море…», «Полякам», «У Бога за дверми лежала сокира», «І виріс я на чужині», «Ну що б, здавалося, слова…», «Лічу в неволі дні і ночі», «Якби ви знали, паничі…»; «Заступила чорна хмара…», «У неділеньку святую…»; поеми «Княжна»,

«Марина», «Петрусь», «Сотник», «Варнак», «Москалева криниця» та ін.).

2. Творчість Т. Шевченка останніх років життя («Неофіти», «Юродивий», «Марія» та ін.).

Завдання для самостійної роботи

1. Стильове розмаїття творчості Т. Шевченка.

Практичні завдання

1. Творче написати твір на тему *(на вибір):*

1) «Поет гніву чи геній любові?»;

2) «Мотиви неволі та волі в ліриці заслання»;

3) «Особливості пізньої лірики Шевченка».

2. Наукове *(на вибір):*

1) розкрити естетичну природу романтизму Т. Шевченка;

2) прослідкувати еволюцію жіночих образів у творчості Т. Шевченка.

Завдання і запитання для самоконтролю

1. Як змінюється ліричний герой у поезії Шевченка періоду заслання? Які його основні переживання та роздуми?
2. Які провідні мотиви характерні для лірики заслання (наприклад, самотності, туги за Батьківщиною, пошуку Бога)? Як образ України представлений у віршах Т. Шевченка цього періоду? Які особливості художньої форми та стилю властиві поезіям, написаним на засланні?
3. Які нові теми та філософські проблеми порушуються у творчості Т. Шевченка останніх років життя? Охарактеризуйте жанрові особливості поезій цього періоду (наприклад, псалми, наслідування).
4. Які зміни відбуваються в образній системі та художньому методі поета на завершальному етапі його творчості? Які поезії цього періоду ви вважаєте найпоказовішими для розуміння його світогляду?
5. Поясніть, що означає «стильове розмаїття» у контексті творчості Т. Шевченка.
6. Наведіть конкретні приклади, які демонструють реалістичні риси в його поезії.
7. Як романтичні елементи зберігаються та трансформуються в пізній творчості Шевченка?
8. Чи можна говорити про елементи сентименталізму у його творах? Якщо так, то де саме вони проявляються?
9. Як поєднання різних стильових елементів сприяє багатогранності та глибині Шевченкової поезії?

Література

1. Балей С. З психології творчості Шевченка. Черкаси: Брама. 2001.
2. Барабаш Ю. Тарас Шевченко: імператив України. Київ: «Києво-Могилянська академія», 2004.
3. Дзюба І. Тарас Шевченко. Життя і творчість. Київ, Видавничий дім «Києво-Могилянська академія», 2008.
4. Клочек Г. Поезія Тараса Шевченка: Сучасна інтерпретація. Київ: Освіта, 1998.
5. Коцюбинська М. Етюди про поетику Шевченка. Літературно-критичний нарис. Київ, 1990.
6. Мельник О. Звучать Шевченкові слова. *Всесвітня література та культура в навчальних закладах України.* 2008. №10. С. 36–40.
7. Неділько Г. Тарас Шевченко: життя і творчість. Київ, 1988.
8. Пільгук І. Тарас Шевченко – основоположник нової української літератури. Київ, 1963. С. 335–367.
9. Смаль-Стоцький С. Тарас Шевченко. Інтерпретації. Черкаси: Брама. 2003.
10. Степанишин Б. Вивчення творчості Т. Г. Шевченка школі. Київ,1969. С. 237–243.
11. Юрченко В. «За що люде гинуть?»: Історична основа поеми Тараса Шевченка «Гайдамаки». *Українська мова та література.* 2007. Березень (№9). С. 12–13.

Практичне заняття № 9

Тема. **Роман «Люборацькі» А. Свидницького – перший український роман. «Чорна рада» П. Куліша – перший історичний роман в українській літературі.**

Мета: проаналізувати ключові романи української літератури XIX століття «Люборацькі» та «Чорна рада»; творчу історію роману «Люборацькі», визначити вплив автобіографічних мотивів на його зміст та форму, а також його жанрово-композиційні та стильові особливості; розглянути історію створення роману П. Куліша «Чорна рада», встановивши його історичну основу та ступінь її художнього осмислення приділити увагу історії створення роману «Чорна рада», його історичній основі, проблематиці, ідейній концепції автора, композиційній двоплановості та системі образів; сформувати комплексне

розуміння художньої своєрідності, історичного контексту та ідейного наповнення цих визначних творів.

Основні питання

1. Творча історія роману «Люборацькі», автобіографічні мотиви роману.
2. Жанрово-композиційні та стильові особливості роману «Люборацькі».
3. Історія створення роману П. Куліша «Чорна рада». Історична основа твору.
4. Проблематика «Чорної ради», ідейна концепція автора.
5. Композиційна двоплановість. Система образів у романі «Чорна рада» (Шрам, Сомко, Брюховецький, Кирило Тур та ін.).

Завдання для самостійної роботи

1. Суспільно-політичні та літературно-естетичні погляди Ю. Федьковича.
2. Ткачук М. П. Художній дискурс роману «Чорна рада» Пантелеймона Куліша. URL: https://web.znu.edu.ua/herald/issues/2008/fil_2008_1_2/2008-26-06/tkachuk.pdf

Практичні завдання

1. Творче: написати твір на тему *(на вибір):*

1) ««Люборацькі» – перший зразок реалістичного соціально-психологічного роману в українській прозі»;

2) «Історичне буття в художньому баченні автора (за романом «Чорна рада» П. Куліша)».

2. Наукове *(на вибір):*

1) розкрити проблеми національної культури та освіти в романі А. Свидницького «Люборацькі»;

2) дослідити мовностильову палітру роману «Чорна рада» П. Куліша.

Завдання і запитання для самоконтролю

1. Розкажіть про творчу історію роману «Люборацькі». Які етапи його створення? Як автобіографічні мотиви вплинули на зміст та проблематику роману? Наведіть конкретні приклади.
2. Охарактеризуйте жанр роману «Люборацькі». Чи можна його вважати соціально-побутовим? Які композиційні особливості роману ви можете виділити? Назвіть стильові риси твору.
3. Якою була історія створення роману П. Куліша «Чорна рада»? Що відомо про початкові задуми та редакції?

4. Охарактеризуйте історичну основу роману «Чорна рада». Які реальні події та постаті зображені у творі? Наскільки достовірно їх відтворено?
5. Розкрийте проблематику «Чорної ради». Які соціальні, політичні та моральні питання порушує автор?
6. У чому полягає ідейна концепція автора в романі? Які цінності він відстоює або засуджує?
7. Поясніть композиційну двоплановість роману. Як переплітаються історичний та любовний (або суспільно-побутовий) плани?
8. Проаналізуйте систему образів у романі «Чорна рада». Назвіть головних героїв, охарактеризуйте їхні характери, роль у розвитку сюжету та ідейному наповненні твору.

Література

1. Гурдуз А. «Чорна рада» П. Куліша: роман як знакова система. *Всесвітня література та культура в навчальних закладах України.* 2008. №1. С. 15.
2. Єфремов С. Історія українського письменства. Київ, 1995. С. 392–402; 481–484; 485–488.
3. Жулинський М. У праці каторжній, в трагічній самоті / Куліш П. Твори: У 2- х т. Т. 1. Київ, 1989. С. 5–30.
4. Зеров М. Пантелеймон Куліш (5 лекцій про нього) / Зеров М. Твори: У 2-х т. Т. 2. Київ, 1990. С. 185–212, 247–293.
5. Історія української літератури XIX ст.: У 3-х кн. Кн. 2 / За ред. Яценка М. Київ, 1996. С. 99–130; 131–161; 272–318.
6. Мацезич А. Анатолій Свидницький: Біографічна повість. Київ, 1984.
7. Нахлік Є. П. Куліш. Київ: Знання, 1989.
8. Нахлік Є. Апокаліпсис Пантелеймона Куліша. *Вітчизна.* 1990. № 10. С. 168–174.
9. Сиваченко М. Анатолій Свидницький і зародження соціального роману в українській літературі. Київ, 1962.
10. Тимків Н. «Чорна рада»: особливості авторської позиції (роман П. Куліша «Чорна рада»). *Українська мова та література.* 2007. квітень (№ 13–14). С. 14–17.
11. Франко І. Нарис історії українсько-руської літератури до 1890 р. / Франко І. Зібр. тв.: У 50-ти т. Т. 41. Київ, 1984. С. 281–288.
12. Хропко П. Анатолій Свидницький / Свидницький А. Роман, оповідання, нариси. Київ, 1985. С. 5–26.

Практичне заняття № 10

Тема. Природа людської душі у прозі Панаса Мирного (романи «Хіба ревуть воли, як ясла повні» та «Повія»).

Мета: аналізувати романи «Хіба ревуть воли, як ясла повні?» та «Повія»; розкрити історію створення першого твору, включно зі співавторством Івана Білика, його проблематику, жанрову своєрідність, композиційно-сюжетну структуру, образну систему, мову та стиль, а також новаторство; сформувати глибоке розуміння реалістичних традицій, художніх методів та ідейного наповнення вказаних творів українського письменства.

Основні питання

1. Роман «Хіба ревуть воли, як ясла повні?»: історія створення, співавторство Івана Білика.
2. Проблематика означеного твору, його жанрова своєрідність, композиційно-сюжетна структура, образна система.
3. Мова і стиль означеного твору, його новаторство.
4. Проблеми, порушені автором у романі «Повія».
5. Майстерність психологічного аналізу в романі «Повія».

Завдання для самостійної роботи

Жанрово-стильова різноманітність поезії Б. Грінченка.

Практичне завдання

1) Творче: написати твір-роздум на тему: «Роман «Хіба ревуть воли, як ясла повні?» у літературному контексті епохи».

Завдання і запитання для самоконтролю

1. Розкажіть про творчу історію роману «Хіба ревуть воли, як ясла повні?». Як вона пов’язана з життєвим шляхом Панаса Мирного?
2. Якою була роль співавторства Івана Білика у створенні роману? Які частини твору належать його перу?
3. Визначте провідну проблематику роману. Які соціальні, моральні та філософські питання порушуються у творі?
4. Охарактеризуйте жанрову своєрідність роману. Чи можна його вважати соціально-психологічним?
5. Якою є композиційно-сюжетна структура твору? Виділіть основні сюжетні лінії.
6. Проаналізуйте образну систему роману. Охарактеризуйте образи Чіпки, Галі, Максима Ґудзя та інших головних персонажів.

7. У чому полягає новаторство мови і стилю роману «Хіба ревуть воли, як ясла повні?»?
8. Які основні проблеми порушує автор у романі «Повія»?
9. Розкрийте майстерність психологічного аналізу в романі «Повія». Наведіть приклади, де автор розкриває внутрішній світ персонажів.
10. Як у романі «Повія» відображено соціально-економічні умови українського суспільства кінця XIX – початку XX століття?
11. Зіставте образ головної героїні роману «Повія» з іншими жіночими образами у творчості Панаса Мирного.

Література

1. Історія української літератури XIX ст.: у 2кн. Кн.1: Підручник / За ред. акад. М.Г. Жулинського. Київ: Либідь, 2005.
2. Історія української літератури XIX ст.: У 3 кн. Кн. 2: Підручник / за ред. М.Т. Яценка. Київ, 1995.
3. Історія української літератури другої половини XIX століття / за ред. В. М. Поважної. Київ, 1979.
4. Кузнецов Ю. Б. Розвиток психологізму в українській прозі кінця XIX – початку XX ст. / Проблеми історії та теорії реалізму української літератури XIX – початку XX ст. Київ, 1991.
5. Майдан О. Психологічні спостереження Панаса Мирного в жанрі роману. *Слово і час.* 1999. №10. С. 28–32.
6. Маленко О. Панас Мирний – перший симфоніст української прози. *Вивчаємо українську мову та літературу. Позакласна робота :* науково-методичний журнал. *2014. № 5. С. 38–39.*
7. Михальчук О. Об’єктивний тип романного мислення: (Роман «Хіба ревуть воли…»). *Слово і час. 1994. №4–5. С. 22–26.*
8. Панас Мирний у листах та спогадах сучасників: монографія / І. В. Григоренко. Київ: НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2013. 203 с.
9. Панас Мирний. Твори: У 2 т. Київ, 1989. Т.1–2.

Практичне заняття № 11
Тема. Іван Манжура – поет українського степу.

Мета: аналізувати творчу спадщину Івана Манжури; з’ясувати ідейний зміст творів; розкрити особливості поетичного стилю митця; визначити провідні мотиви його творів, які вміщені у збірці «Степові співи та думи» (1889); розглянути тему

минулого України в його поезії, а також віршовані обробки фольклорних мотивів та поеми-казки («Трьомсин-богатир», «Іван Голик»); сформувати цілісне уявлення про художню своєрідність, фольклорні джерела та історичну тематику творчості Івана Манжури в контексті української літератури.

Основні питання

1. Ідейний зміст творчості І. Манжури та особливості його поетичного стилю.
2. Головні мотиви його творчості (збірка «Степові співи та думи», 1889).
3. Тема минулого України у поезії І. Манжури. Віршована обробка поетом фольклорних мотивів. Його поеми-казки: «Трьомсин-богатир», «Іван Голик».

Завдання для самостійної роботи

Еволюція світогляду та літературно-естетичних позицій П. Грабовського.

Практичне завдання

1) Творче: написати твір-роздум на тему: «Колоритне відтворення І. Манжурою життя степового населення у його зв’язках із природою».

Завдання і запитання для самоконтролю

1. Які основні ідеї та світоглядні позиції відображені у творчості Івана Манжури?
2. Охарактеризуйте поетичний стиль І. Манжури. Які художні засоби він часто використовує?
3. Чи можна назвати І. Манжуру романтиком або реалістом? Обґрунтуйте свою відповідь.
4. Які головні мотиви простежуються у збірці «Степові співи та думи»? (Наприклад, мотив степу, волі, козацтва, народного життя). Яким чином ці мотиви розкриваються у творах збірки? Наведіть приклади.
5. Яке значення має збірка «Степові співи та думи» для української літератури? Як І. Манжура звертається до теми минулого України у своїй поезії? Які історичні події та постаті він оспівує?
6. Наведіть приклади віршованої обробки фольклорних мотивів у творчості І. Манжури. Які народні пісні, легенди чи казки він переосмислював?
7. Охарактеризуйте поему-казку «Трьомсин-богатир». Які фольклорні елементи в ній присутні? Яка її ідейна спрямованість?

8. Проаналізуйте поему-казку «Іван Голик». Які риси героїчного епосу та казки в ній поєднано? Яка її художня цінність?

Література

1. Айзеншток Ієремія Якович. Поетична творчість І. Манжури / І. Манжура. Поезії. Харків, 1930.
2. Березовський І. П. Іван Манжура: (Нарис життя і діяльності). Київ: Вид-во АН УРСР, 1962. 124 с.
3. Бернштейн М. Іван Іванович Манжура / Іван Манжура. Твори. Київ: ДВХЛ, 1961. С. 3–46.
4. Бернштейн М. Іван Іванович Манжура / І. Манжура. Вибрані твори. Київ, 1955.
5. Бернштейн М. Д. Іван Манжура: Життя і творчість. Київ: Дніпро, 1977. 188 с.
6. Бондар М. Живопис мелодійного слова: До 150-річчя Івана Манжури. *Слово і час.* 2001. № 12. С. 16–25.
7. Василенко Н. Щастя миром пролітало… 126-ті роковини пам’яті українського поета Івана Манжури. 130-річчя надрукування збірки «Степові думи та співи». URL: www.museum.dp.ua/news_1053.html
8. Єфремов С. О. Історія українського письменства. Київ: Femina, 1995. С. 495–496.
9. Іван Манжура. Степові думи та співи, 1889. 37 с. Зміст: «Не треба мені тії слави людської», «До товариша», «Вранці», «Весна», «Дума», «З охрестами», «На пасіці (Ник. Мих. Семову)», «В степу і у хаті», «З заробітків», «По весні», «Веснянка», «Спомин», «Переспів» («Зіронька ясна темненької ночі…»), «N. N.», «Бджоли (Ник. Вас. Бикову)», «Нехай!», «Минуле (Нас. Алекс. С-б)», «На добрій ниві», «Град», «Страсті», «Мати (С. В. Егоровой)», «Старець», «Бурлака», «Босяцька пісня», «Старий музика», «Пісня», «Дівчача думка о Покрові», «Нечесна», «Переспів» («Мені цвіла розкішная рожина…»), «Сон», «Розкіш-доля», «Бурлакова могила», «Лилії (С. С. П-ой)», «Незвичайний»; «Ренегат. Балада»; Байки: «Дві миші», «Верша та болото», «Хміль та цибуля», «Жаба та коваль», «Вогонь та реп’ях», «Мед та редька», «Мачуха», «Як луччє»).
10. Історія української літератури 2-ої половини 19 ст. / під ред. проф. Поважної В. М. Київ, 1979. С. 259–270.
11. Липа І. Іван Манжура. Біографічний нарис. *Українська хата.* 1909. Ч. 6. С. 319–324.
12. Лукич Василь (Вол. Левицький). До життєпису

Ів. Манжури. *Зоря.* 1893. Ч. 23.
13. Мочульський М. Іван Манджура, український поет і етнограф. Київ, 1926. С. 41–44.
14. Погребенник В. «Прости-бо, рідна Україно!»: образ рідного краю в поезії Івана Манжури. *Визвольний шлях.* 2006. № 1. С. 56–63.
15. Погребенник В. «Україна приснилась мені…»: образ Батьківщини в поезії Павла Грабовського. *Визвольний шлях.* 2003. № 4. С. 26–35.
16. Поповський А. Південно-східні говіркові риси в збірці поезій Івана Манжури «Степові думи та співи». *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Філологія. Соціальні комунікації.* 2011. Вип. 24. С. 169–172.
17. Риси творчого портрету Івана Манжури. URL: https://ukrlit.net/article/96.html

Практичне заняття № 12
Тема. Іван Карпенко-Карий – реформатор української драми.

Мета: ознайомити здобувачів із драматургічною спадщиною Івана Карпенка-Карого, що охоплює як його соціально-побутові драми (зокрема, «Бурлака», «Наймичка», «Безталанна»), так і з комедіями, що відображають «драми стяжання» («Мартин Боруля», «Розумний і дурень», «Сто тисяч», «Хазяїн»); сформувати глибоке розуміння ідейно-тематичної проблематики, жанрово-стильової своєрідності та художньої майстерності І. Карпенка-Карого як класика української драматургії.

Основні питання

1. Соціально-побутова драма «Бурлака» – нове явище в українській літературі.
2. Психологізм соціально-побутових драм І. Карпенка-Карого «Наймичка», «Безталанна».
3. «Драми стяжання»: жанр комедії у творчості І. Карпенка-Карого («Мартин Боруля», «Розумний і дурень», «Сто тисяч», «Хазяїн»).

Завдання для самостійної роботи

Історична тематика у творчості драматурга.

Практичне завдання

1) Наукове: дослідити своєрідність драматичного конфлікту у п’єсі «Мартин Боруля».

Завдання і запитання для самоконтролю

1. У чому полягає новаторство драми «Бурлака» для української літератури кінця XIX століття?
2. Які соціальні проблеми порушуються у творі?
3. Охарактеризуйте образ головного героя драми «Бурлака».
4. Як у драмі «Бурлака» відображено конфлікт між особистістю та суспільством?
5. Дайте визначення психологізму у драматургії. Як І. Карпенко-Карий розкриває внутрішній світ персонажів у драмі «Наймичка»? Наведіть конкретні приклади.
6. Проаналізуйте психологічні мотиви вчинків героїв драми «Безталанна». Які художні засоби використовує драматург для передачі психологічних станів персонажів?

Література

1. Дем'янівська Л. Іван Карпенко-Карий (І. К. Тобілевич). Життя і творчість : навч. посіб. Київ : Либідь, 1995. 144 с.
2. Історія української літератури XIX ст.: у 2 кн. Кн.1: підручник / за ред. акад. М.Г. Жулинського. Київ : Либідь, 2005.
3. Історія української літератури XIX ст.: У 3 кн. Кн. 2: підручник / за ред. М. Т. Яценка. Київ, 1995.
4. Історія української літератури 70–90-х років XIX ст. : у 2 т. Київ : Логос, 1999. Т. 1. С. 485–613.
5. Історія української літератури другої половини XIX століття / за ред. В. М. Поважної. Київ, 1979.
6. Карпенко-Карий І. Драматичні твори. Київ, 1989.
7. Стеценко Л. Ф. І. Карпенко-Карий (Тобілевич). Київ, 1969.
8. Франко І. Іван Тобілевич (Карпенко-Карий) / І. Франко. Твори : в 20 т. Київ : Держ. вид-во художньої літератури, 1955. Т. 14. С. 448–453.

Практичне заняття № 13
Тема. Суспільно-політичні, філософські та естетичні погляди І. Франка.

Мета: ознайомити здобувачів зі збіркою «З вершин і низин» як знаковим явищем української літератури; розглянути її проблематику та провідні цикли; вивчити «Зів'яле листя» як вершину ліричної творчості, розкрити концепцію ліричного героя, філософію життя і смерті в цій ліричній драмі; розкрити проблематику та жанрову різноманітність поем І. Франка;

осмислити сенс буття у поемі «Іван Вишенський»; аналізувати філософські поеми, проблематику «Смерті Каїна», поем «Похорон» та «Мойсей»; усвідомити багатогранність Франкового доробку, його ідейну еволюцію та стильові новації.

Основні питання

1. Збірка «З вершин і низин» як етапне явище української літератури. Проблематика, провідні цикли, значення.
2. «Зів'яле листя» – вершина ліричної творчості письменника, концепція ліричного героя, філософія життя і смерті в ліричній драмі І. Франка.
3. Проблематика і жанрова різноманітність поем І. Франка:
   – піднесення проблеми про сенс людського буття в поемі «Іван Вишенський»;
   – філософські поеми;
   – проблематика поеми «Смерть Каїна»;
   – поеми «Похорон», «Мойсей».

Завдання для самостійної роботи

1. Жанрово-тематична різноманітність прози письменника.
2. Проблема інтелігенції і народу в романі «Перехресні стежки».

Практичне завдання

1) Наукове: розкрити фольклорну основу соціально-психологічної драми «Украдене щастя».

Завдання і запитання для самоконтролю

1. Чому збірка «З вершин і низин» вважається етапним явищем в українській літературі? Яка провідна проблематика розкривається у цій збірці?
2. Назвіть та охарактеризуйте провідні цикли збірки («De profundis», «Україна», «Ізраїль» тощо).
3. У чому полягає історичне значення збірки «З вершин і низин» для української літератури та національного руху?
4. Чому збірку «Зів'яле листя» вважають вершиною ліричної творчості І. Франка? Чому її називають ліричною драмою?
5. Охарактеризуйте концепцію ліричного героя «Зів'ялого листя». Які його переживання та роздуми? Як у збірці розкривається філософія життя і смерті?
6. Яким чином у поемі підноситься проблема сенсу людського буття? Які філософські питання порушує автор?
7. Назвіть інші філософські поеми І. Франка (крім «Івана Вишенського» та «Мойсея»). Які спільні риси вони мають?
8. У чому полягає проблематика поеми «Смерть Каїна»? Які біблійні мотиви переосмислює І. Франко?

9. Яка основна ідея поеми «Похорон»? Які суспільні явища вона висвітлює?
10. Яке історичне та філософське значення має поема «Мойсей»? Охарактеризуйте образ Мойсея та його роль у поемі. Які пророчі мотиви містить цей твір?

Література

1. Басе І. І., Каспрук А. А. Іван Франко: Життєвий і творчий шлях. Київ, 1983.
2. Дей О. І., Гундорова Т. І. І. Я. Франко / Історія української літератури: У 2 т. Київ, 1987. Т. І.
3. Жук Н. Й. Проза Івана Франка. Київ, 1977.
4. Жулинський М. Іван Франко: душа, дух, духовність, або Що визначає суспільний поступ. *Слово і час.* 2007. № 1. С. 37–50.
5. Зеров М. Франко-поет / М. Зеров. Твори : в 2 т. Київ : Дніпро, 1990. Т. 2. С. 457–491.
6. Каневська Л. «Чоловік не сам жиє на світі, а з людьми» (художньо-психологічна концепція міжособистісних взаємин у романістиці Івана Франка). *Дивослово.* 2004. № 3. С. 55–58.
7. Ніньовський В. Поетичні форми І. Франка. Львів, 2000. 314 с.
8. Погребенник Ф. Чотири арешти Івана Франка. *Українська мова та література.* 1996. № 2. С. 10.
9. Петлюра С. І. Франко – поет національної честі. *Дивослово.* 1996. № 8. С. 3–5.
10. Рильський М. Т. Франко – поет / Рильський М. Т. Статті про літературу. Київ, 1980.
11. Ткачук М. Художній світ збірки «З вершин і низин» Івана Франка. Донецьк, 1997.
12. Франко-Ключко А. Франко і його родина. *Дзвін.* 1994. № 2–3. С. 109.
13. Шерех Ю. Другий «заповіт» української літератури / Третя сторожа. Українське незалежне товариство «Смолоскип» ім. В. Симоненка. Балтимор : Торонто, 1991. С. 116–143.

Практичне заняття № 14

Тема. **Поєднання традицій та нових, модерністських, віянь в українській літературі.**

Мета: розкрити онтологічні джерела українського модернізму (перетин європейської «філософія життя» та української «філософії серця»); дослідити проблему українського модернізму в критичній рецепції та літературознавчих дослідженнях, зосередившись на поглядах Я. Луцького, С. Євшана, С. Вороного та інших; сформувати цілісне уявлення про філософсько-світоглядні основи українського модернізму та його наукове осмислення.

Основні питання

1. Онтологічні джерела українського модернізму: перехрестя європейської «філософії життя» та української «філософії серця».
2. Проблема українського модернізму в критичній рецепції та літературознавчих дослідженнях (Я. Луцький, С. Євшан, С. Вороний).

Завдання і запитання для самоконтролю

1. Що таке «філософія життя» у європейському контексті та як її ідеї вплинули на український модернізм?
2. Охарактеризуйте концепцію «філософії серця» в українській традиції. Які її ключові положення?
3. Як відбувалося перехрестя та взаємодія цих двох філософських напрямків в українському модернізмі? Наведіть приклади їхнього синтезу.
4. Які світоглядні засади модернізму сформувалися під впливом цих джерел?
5. Як Ярослав Луцький трактував український модернізм? Які аспекти він виділяв?
6. Якими були погляди Миколи Євшана на український модернізм? На що він акцентував увагу у своїх працях?
7. Що відомо про позицію Сергія Вороного щодо українського модернізму?
8. Назвіть інших видатних критиків та літературознавців, які досліджували український модернізм. Які дискусії та суперечки виникали навколо поняття «український модернізм» у тогочасній критиці?

Література

1. Григорій Грабович. Екзорцизм українського модернізму [Архівовано 25 жовтня 2021 у Wayback Machine] / До історії української літератури: Дослідження, есе, полеміка. Київ, 1997. С. 571–584.
2. Гундорова Тамара. Ранній український модернізм: до

проблеми самосвідомості [Архівовано 23 січня 2022 у Wayback Machine].
3. Дорошкевич Олександр. До історії модернізму на Україні. *Життя й революція*. 1925. № 10. С. 70–76.
4. «Література перехідної доби» / Літературознавча енциклопедія : у 2 т. / авт.-уклад. Ю. І. Ковалів. Київ : ВЦ «Академія», 2007. Т. 1 : А–Л. С. 566.
5. Михайло Рудницький. Що таке «Молода Муза»? / Чорна Індія «Молодої Музи». Львів, 1937. 182 с.
6. Павличко Соломія. Дискурс модернізму в українській літературі : монографія. 2-ге вид., перероб. і доп. Київ: Либідь, 1999. 447 с.

Практичне заняття № 15
Тема. Новелістика Василя Стефаника.

Мета: проаналізувати новелістичну спадщину Василя Стефаника, звернувши увагу на особливості композиції та символіку його новели «Камінний хрест»; розкрити екзистенційну проблематику (складні взаємини та внутрішні переживання) у новелах В. Стефаника про батьків і дітей («Діти», «Катруся», «Сама-самісінька»); дослідити експресіоністичну поетику новели «Новина», виявивши її характерні риси та художні прийоми; прослідкувати використання автором стислості та драматичної напруги викладу в новелі «Синя книжечка»; розглянути новелу «Палій» як художній відгук на соціальні процеси галицького села на межі століть, показати синтез прийомів реалізму, імпресіонізму та експресіонізму у ній.

Основні питання

1. Майстерність композиції та символіки новели «Камінний хрест».
2. Екзистенційна проблематика у новелах про батьків і дітей («Діти», «Катруся», «Сама-самісінька»).
3. Експресіоністична поетика новели «Новина».
4. Стислість, драматична напруга викладу у новелі «Синя книжечка».
5. Новела «Палій» як відгук на соціальні процеси галицького села на межі століть. Синтез прийомів реалізму, імпресіонізму та експресіонізму у новелі.

Завдання і запитання для самоконтролю

1. У чому полягає майстерність композиції новели «Камінний хрест»? Які її особливості?
2. Розкрийте символіку назви новели та ключових образів (наприклад, хреста, каменю, танцю).
3. Які соціально-психологічні проблеми порушуються у творі? Охарактеризуйте образ Івана Дідуха.
4. Що таке екзистенційна проблематика у літературі? Як у новелі «Діти» розкривається тема батьківської любові та жертовності?
5. Проаналізуйте внутрішній світ героїні новели «Катруся». Які екзистенційні питання вона порушує?
6. Як у новелі «Сама-самісінька» відображено тему самотності та відчуження?
7. Дайте визначення експресіонізму як літературного напряму. Які експресіоністичні риси виявляються в новелі «Новина»? Наведіть приклади (напр., деформація реальності, гіперболізація, трагізм).
8. Яка проблематика розкривається у цій новелі?
9. Як стисліть викладу впливає на художнє враження від новели «Синя книжечка»? Яким чином створюється драматична напруга у цьому творі? Яку роль у ньому відіграє недомовленість та психологічний підтекст?
10. Як новела «Палій» відображає соціальні процеси в галицькому селі на межі XIX–XX століть? Наведіть приклади прояву реалістичних прийомів у цій новелі.
11. Як у творі реалізуються імпресіоністичні елементи (напр., фіксація миттєвих вражень, увага до кольору, звуку)?
12. Де в новелі «Палій» простежуються експресіоністичні риси? Поясніть, як синтез реалізму, імпресіонізму та експресіонізму посилює художню виразність новели.

Література

1. Василь Стефаник і становлення українського модернізму. URL: https://lib.if.ua/exhib/1305284024.html
2. Василь Стефаник (1871–1936) – Модернізм – ukrlit.net. URL: https://ukrlit.net/textbook/10klas_2/38.html
3. Василь Стефаник у критиці та спогадах: Статті, висловлювання, мемуари. Київ, 1970.
4. Вассиян Юліан. Творець із землі зроджений: Василь Стефаник / Вассиян Юліан. Твори. Т. 2. Торонто, 1974.
5. Іванишин Володимир. Син землі: есе про творчість Василя Стефаника. *Наша культура.* 1983. № 5.

6. Лесин В. М. Василь Стефаник і українська проза кінця XIX ст. Чернівці, 1965.
7. Погребенник Ф. Сторінки життя і творчості Василя Стефаника. Київ, 1980.
8. Стефаник В. Повне зібрання творів: У 3-х т. Т. 3. Київ, 1954.
9. Стефаник В. Твори. Київ, 1964.
10. Черненко О. Експресіонізм у творчості Василя Стефаника. Едмонтон: Сучасність, 1989.
11. Василь Стефаник. Твори: У 3-х томах. Київ, 1952.
12. Лепкий Б. Із спогадів. Василь Стефаник. *Дивослово.* 1996. № 6. С. 3–5.
13. Гаморак Ю. Василь Стефаник (спроба біографії) / В. Стефаник. Твори. Реґенсбург, 1948.
14. Василь Стефаник – художник слова. Івано-Франківськ : «Плай», 1996. С. 272. URL: https://shron1.chtyvo.org.ua/Greschuk_Vasyl/Vasyl_Stefanyk_khudozhnyk_slova.pdf?PHPSESSID=spl3svcsg5f13a9fh0e09375o0
15. Художній світ прози Василя Стефаника – ukrlit.net. URL: https://ukrlit.net/textbook/10klas_9/30.html

Практичне заняття № 16
Тема. «Аристократизм духу» у творах Ольги Кобилянської.

Мета: проаналізувати життєвий та творчий шлях Ольги Кобилянської крізь призму її світогляду, сформованого під впливом європейської культури та українського феміністичного руху; дослідити прозу О. Кобилянської як зразок раннього українського модернізму (жанрові особливості, провідні теми та ідеї); охарактеризувати образи жінок-інтелігенток у її творах «Людина», «Царівна», «Valse melancolique», «Некультурна», «Ніоба»; розкрити красу вільної душі та аристократизм духу в новелі «Valse melancolique»; проаналізувати глибокий психологізм творів О. Кобилянської.

Основні питання

1. Життя і творчість Ольги Кобилянської. Формування світогляду письменниці (вплив європейської культури, українського феміністичного руху).
2. Проза О. Кобилянської – зразок раннього українського модернізму. Жанрові особливості, провідні теми та ідеї.

3. Образи жінок-інтелігенток у творах О. Кобилянської «Людина», «Царівна», «Valse melancolique», «Некультурна», «Ніоба».
4. Краса вільної душі, аристократизм духу як провідні мотиви новели «Valse melancolique». Глибокий психологізм твору як новаторство О. Кобилянської.

Практичне завдання

1) Творче: напишіть есе на тему: «Феміністичні мотиви у прозі Ольги Кобилянської».

Завдання і запитання для самоконтролю

1. Які ключові етапи життя Ольги Кобилянської вплинули на формування її світогляду?
2. Як європейська культура (зокрема, німецька філософія, модерністські течії) відобразилася у світогляді та творчості О. Кобилянської?
3. Який вплив справив український феміністичний рух на тематику та ідейне наповнення творів письменниці?
4. У чому полягає унікальність позиції О. Кобилянської серед тогочасних українських авторів? Чому проза О. Кобилянської вважається зразком раннього українського модернізму? Назвіть характерні риси модернізму, що проявляються в її творах.
5. Які жанрові особливості притаманні прозі О. Кобилянської (наприклад, новела, повість, роман, лірична драма)?
6. Назвіть провідні теми та ідеї у творчості письменниці (наприклад, емансипація жінки, трагедія інтелігенції, природа, музика, кохання).
7. Охарактеризуйте образ Олени Ляуфлер з повісті «Людина». Які її прагнення та конфлікти?
8. Якими рисами наділена Наталя Верковичівна з роману «Царівна»? Як вона бореться за свою гідність та ідеали?
9. Порівняйте образи трьох подруг (Ганна, Марта, Софія) з новели «Valse melancolique». Які їхні особливості та життєві драми?
10. У чому полягає проблематика та образність новел «Некультурна» та «Ніоба»?
11. Які спільні риси об’єднують образи жінок-інтелігенток у прозі О. Кобилянської?
12. Як у новелі «Valse melancolique» розкривається тема краси вільної душі та аристократизму духу?
13. Наведіть приклади, що ілюструють глибокий психологізм твору. Як авторка розкриває внутрішній світ героїнь?

14. Чому психологізм новели «Valse melancolique» вважається новаторством О. Кобилянської?
15. Яке значення має музика у розкритті характерів та емоцій персонажів?

Література

1. Аристократка духу, або Блакитна зірка Ольги Кобилянської. URL: https://day.kyiv.ua/article/ukrayina-incognita/arystokratka-dukhu
2. Білецький Л. Три сильветки. Марко Вовчок – Ольга Кобилянська – Леся Українка. Виннипеґ, Ман, Канада : Накладом Союзу українок Канади, 1951. 127 с.
3. Вознюк В. Буковинські адреси Ольги Кобилянської. Чернівці : Книги – ХХІ, 2006. 276 с.
4. Демченко І. О. Особливості поетики Ольги Кобилянської. Київ : Твім Інтер, 2001. 206 с.
5. Денисенко М. ... Бути собі ціллю! (феміністична проблематика прози Ольги Кобилянської). *Слово і час.* 1997. № 5–6. С. 48–52.
6. Жаркова Р. сТИхіЯ жіночого письма: саморепрезентація в українській модерністичній прозі кінця XIX – початку XX століття (Леся Українка, Ольга Кобилянська, Уляна Кравченко). Львів : Норма, 2015. 208 с.
7. Кобилянська О. Людина. Царівна. Київ : Котигорошко, 1994. 360 с.
8. Кобилянська О. Твори: У 3-х т. Т. 2. Київ: Держлітвидав, 1956. 566 с.; Т. 3. Київ : Держлітвидав, 1956. 586 с.
9. Кобилянська О. Ю. Слова зворушеного серця: Щоденники; Автобіографії; Листя; Статті та спогади. Київ : Дніпро, 1982. 359 с.
10. Крупка М. О. Жіноча ідея у творчості Ольги Кобилянської. *Актуальні проблеми сучасної філології. Літературознавство.* Вип. VII. Рівне: РДГУ, 1999. С. 108–112.
11. Левченко Г. Зачарована казка життя Ольги Кобилянської. Психоаналітична студія. Київ : Книга, 2008. 224 с.
12. Модерна проза в доробку О. Кобилянської (на прикладі повісті «Через кладку»). URL: https://md-eksperiment.org/post/20190320-moderna-proza-v-dorobku-o-kobilyanskoyi
13. Мулик-Луцик Ю. Духовий портрет Ольги Кобилянської. Вінніпег, 1952. 100 с.

14. Ольга Кобилянська у критиці та спогадах / упор. Ф. П. Погребенник та ін. Київ : Державне видавництво художньої літератури, 1963.
15. Ольга Кобилянська. URL: http://history.vn.ua/book/person/62.html
16. Ольга Юліанівна Кобилянська. URL: http://www.hrono.info/biograf/bio_k/kobyljanskaja.php
17. Починок Л. І. Ольга Кобилянська: Знайома постать у новому ракурсі : навч. посіб. Кам'янець-Подільський: ПП Мошак М. І., 2005. 192 с. URL: https://ukrlit.kpnu.edu.ua/wp-content/uploads/2023/01/l.pochynok.-olha-kobyliansk.-znaioma-postat-u-novomu-rakursi.pdf
18. Томашук Н. О. Ольга Кобилянська: Життя та творчість. Київ : Дніпро, 1969. 237 с.
19. Феміністична проблематика у творчості Ольги Кобилянської. URL: https://studfile.net/preview/9250122/page:5/#9

Практичне заняття № 17
Тема. Вольові імперативи неоромантичної лірики Лесі Українки.

Мета: розглянути життєвий і творчий шлях Лесі Українки, визначивши роль родини, культурного оточення та самоосвіти у формуванні її світобачення; дослідити основні цикли поезій (громадянську (патріотичну), філософську, пейзажну, інтимну); визначити причини та наслідки переходу поетеси від медитативної лірики до ліро-епосу та жанру драматичної поеми, розкривши інтелектуальний пафос та філософську глибину світобачення у драматичних поемах «Одержима», «На полі крові», «В катакомбах»; проаналізувати фольклорно-міфологічну основу «Лісової пісні», її філософську ідею та екстраполяцію етногенетичних джерел на свідомість людини початку ХХ ст.; проаналізувати символічність образів у «Лісовій пісні» (Мавка, дядько Лев, мати Лукаша, Килина, Лукаш), розкривши їхнє уособлення духовності, краси, буденного прагматизму та неоромантичне ствердження духовної сутності людини через почуття кохання Мавки й Лукаша.

Основні питання

1. Життєвий і творчий шлях. Драматична спадщина. Роль родини, культурного оточення й самоосвіти у формуванні світобачення Лесі Українки.

2. Основні цикли поезій. Основні мотиви лірики:

1) громадянська (патріотична) (цикл «Сльози-перли», вірші «І все-таки до тебе думка лине», «І ти колись боролась, мов Ізраїль»);

2) філософська («Якби вся кров уплинула отак», «Напис в руїні»);

3) пейзажна («Стояла я і слухала весну», «Давня весна», «Красо України, Подолля»);

4) інтимна («Твої листи завжди пахнуть зів'ялими трояндами», «Все, все покинуть, до тебе полинуть», «Хотіла б я тебе мов плющ обняти», «Уста говорять: «Він навіки загинув»);

5) тема поета і поезії в суспільстві, тяжкої праці («Contra spem spero!», «Як я люблю оці години праці», «Мрієм, не зрадь», «Зоря поезії»).

3. Перехід поетеси від медитативної лірики до ліро-епосу та жанру драматичної поеми. Інтелектуальний пафос, філософська глибина світобачення в драматичних поемах «Одержима», «На полі крові», «В катакомбах».

4. Фольклорно-міфологічна основа «Лісової пісні» Лесі Українки, її філософська ідея, екстраполяція етногенетичних джерел на свідомість людини початку XX століття.

5. Символічність образів Мавки і дядька Лева – уособлення духовності і краси. Мати Лукаша й Килина – антиподи головній героїні Мавці. Симбіоз високої духовності і буденного прагматизму в образі Лукаша. Почуття кохання Мавки й Лукаша як розквіт творчих сил людини (неоромантичне ствердження духовної сутності людини).

Завдання і запитання для самоконтролю

1. Які ключові події життя Лесі Українки вплинули на її творчість? Яку роль відіграла родина (зокрема, Олена Пчілка, Михайло Драгоманов) у формуванні її світогляду? Як культурне оточення та самоосвіта сприяли розвитку її таланту?
2. Які ідеї та почуття виражені у циклі «Сльози-перли» та віршах «І все-таки до тебе думка лине», «І ти колись боролась, мов Ізраїль»?
3. Які філософські питання порушуються у віршах «Якби вся кров уплинула отак», «Напис в руїні»?

4. Як Леся Українка відображає природу у віршах «Стояла я і слухала весну», «Давня весна», «Красо України, Подолля»? Яку роль відіграє пейзаж у її поезії?
5. Охарактеризуйте основні мотиви інтимної лірики Лесі Українки на прикладі віршів «Твої листи завжди пахнуть зів'ялими трояндами», «Все, все покинуть, до тебе полинуть», «Хотіла б я тебе мов плющ обняти», «Уста говорять: «Він навіки загинув»».
6. Як Леся Українка осмислює роль поета та поезії у суспільстві? Які ідеї виражені у віршах «Contra spem spero!», «Як я люблю оці години праці», «Мрієм, не зрадь», «Зоря поезії»?
7. Чому Леся Українка переходить від медитативної лірики до ліро-епосу та драматичної поеми?
8. У чому полягає інтелектуальний пафос драматичних поем Лесі Українки? Як філософська глибина світобачення розкривається у поемі «Одержима»?
9. Які біблійні мотиви переосмислюються у поемі «На полі крові»? Яка проблематика порушується у поемі «В катакомбах»?
10. Яка фольклорно-міфологічна основа «Лісової пісні»? У чому полягає філософська ідея «Лісової пісні»?
11. Як твір екстраполює етногенетичні джерела на свідомість людини початку XX століття? Розкрийте символічність образів Мавки і дядька Лева. Чому вони є уособленням духовності і краси?
12. Як образи матері Лукаша й Килини виступають антиподами Мавці? Які цінності вони представляють? Проаналізуйте образ Лукаша. Як у ньому поєднується висока духовність і буденний прагматизм?
13. Як почуття кохання Мавки й Лукаша розкривається у творі? Чому воно є розквітом творчих сил людини?
14. Поясніть думку, що «Лісова пісня» є неоромантичним ствердженням духовної сутності людини.

Література

1. Агєєва В. Поетеса зламу століть. Творчість Лесі Українки в постмодерній інтерпретації, Київ: Либідь, 2001. 264 с.
2. Аналіз поезії Лесі Українки «І все таки до тебе думка лине». URL: https://zno.if.ua/?p=4626
3. Войтюк А. Блакитна троянда / Войтюк А. Корифеї рідного слова: Тарас Шевченко, Іван Франко, Леся Українка, Василь Стефаник. Дрогобич, 1991. С. 20–28.

4. 22 (2016): УНІВЕРСУМ ЛЕСІ УКРАЇНКИ | Волинь філологічна.
URL: https://volyntext.vnu.edu.ua/index.php/volyntext/issue/view/35
5. «Contra spem spero» АНАЛІЗ (паспорт) Леся Українка. URL: https://dovidka.biz.ua/contra-spem-spero-analiz-virsha/ (аналіз поезій).
6. Леся Українка. Хвилі моєї туги [інтимна лірика]; упоряд., вступна стаття і прим. Л. І. Міщенко. Львів: Каменяр, 1991. 118 с.
7. Основні мотиви поетичної творчості Лесі Українки. URL: https://uahistory.co/pidruchniki/slonyovska-ukraine-literature-10-class-2018-profile-level/45.php
8. Поліаспектність творчості Лесі Українки (до 150-річчя з дня народження). *Збірник наукових статей і тез.* URL: http://dspace.pdpu.edu.ua/bitstream/123456789/13231/1/The%20multifaceted%20nature%20of%20Lesya%20Ukrainka%27s%20work.%202021.pdf
9. Романов С. Леся Українка і Олександр Олесь: на порубіжжі часів, світів, ідентичностей : монографія. Луцьк : Вежа-Друк, 2017. – 500 с.
URL: https://core.ac.uk/download/pdf/153588619.pdf
10. Українка Леся. Твори: В 12 т. Т. 6. Київ : Наукова думка, 1975–1979.
11. Чумак Т. М. Неоромантичні візії пейзажної та інтимної лірики Лесі Українки.
URL: http://journals.nubip.edu.ua/index.php/Filol/article/viewFile/15006/13290

Практичне заняття № 18

Тема. Володимир Винниченко. Життя і творчість. Громадська і політична діяльність.

Мета: розглянути життєвий шлях Володимира Винниченка, виділивши ключові події та охарактеризувавши три періоди його художнього розвитку за класифікацією М. Зерова; дослідити ранню прозу В. Винниченка («Краса і сила», «Раб краси», «Голота» та ін.): тематику, проблематику та стильові особливості; визначити експериментальний характер та тематичне багатство драматургії письменника; проаналізувати інтелектуально-

психологічну драму «Чорна Пантера і Білий Ведмідь» (проблематика, ідейне наповнення та система образів).

Основні питання

1. Життєвий шлях В. Винниченка. Три періоди в творчості (за статтею М. Зерова), коротка характеристика.
2. Рання проза Володимира Винниченка («Краса і сила», «Раб краси», «Голота» та ін.).
3. Драматургія В. Винниченка: експериментальний характер, тематичне багатство.
4. Інтелектуально-психологічна драма «Чорна Пантера і Білий Ведмідь». Проблематика, ідейне наповнення та система образів драми.

Завдання і запитання для самоконтролю

1. Назвіть ключові події в житті Володимира Винниченка, які вплинули на його світогляд та творчість.
2. Охарактеризуйте три періоди творчості В. Винниченка за класифікацією М. Зерова. Які особливості притаманні кожному з них?
3. Яку роль відігравала політична діяльність В. Винниченка в його житті та творчості?
4. Яка тематика є домінуючою в ранній прозі В. Винниченка? (напр., життя соціальних низів, конфлікт особистості та суспільства, моральні дилеми).
5. Охарактеризуйте проблематику новел «Краса і сила», «Раб краси», «Голота».
6. Які стильові риси характерні для ранньої прози В. Винниченка? Чи можна в ній виділити елементи модернізму? Який психологізм присутній у цих творах?
7. Розкрийте проблематику драми «Чорна Пантера і Білий Ведмідь». Які складні питання моралі, мистецтва, кохання вона порушує?
8. Яке ідейне наповнення твору? Які філософські та етичні конфлікти лежать в його основі?
9. Проаналізуйте систему образів драми. Охарактеризуйте головних героїв (Корній, Рита), їхні стосунки, психологію та символічне значення.
10. Як у драмі «Чорна Пантера і Білий Ведмідь» втілюються риси інтелектуально-психологічної драми?

Література

1. Винниченко Володимир Кирилович. URL: https://stus.center/p/vinnichenko-volodimir-kirilovich-107724
2. Винниченко Розалія. Володимир Кирилович Винниченко (біографічна канва) / Українське слово. Київ, 1994. Кн.1. С. 384–402.
3. Вороний М. Драма живих символів / Вороний М. Твори. Київ, 1989.
4. Гнідан О. Д., Дем'янівська Л. С. Володимир Винниченко. Життя, діяльність, творчість. Київ, 1996.
5. Гусар-Струк Д. Винниченкова моральна лабораторія / Українське слово. Київ, 1994. Кн. 1. С. 384–402.
6. Дорозд О. Характер і конфлікт у драматургії В. Винниченка (п'єси «Брехня», «Гріх», «Закон»). *Українське літературознавство.* Випуск 59. Львів, 1994. С. 108–116.
7. Зеров М. «Сонячна машина» як літературний твір / Зеров М. Твори: У 2 –х томах. Київ, 1990. Т. 2. С. 435–457.
8. Костюк Г. Володимир Винниченко та його доба. Нью-Йорк, 1980.
9. Костюк Г. Світ Винниченкових образів та ідей / Українське слово. Київ, 1994. Кн. 1. С. 384–402.
10. Кошова І. Роман Володимира Винниченка «Записки кирпатого Мефістофеля» у світлі фройдівської теорії сексуальності / Кошова І. У полоні слова : Інтерпретації художніх текстів. Черкаси, 2008. С. 32–41.
11. Леся Синявська. «Формула щастя» у романістиці Володимира Винниченка еміграційного періоду. URL: http://dspace.onu.edu.ua:8080/bitstream/123456789/24707/1/168-177.pdf
12. Матвєєва Т. С., Рудаченко А. С. Архетипні первні «другої реальності» (за п'єсами «Memento», «Чорна Пантера і Білий Медвідь» В. Винниченка).
13. Михида С. Драми «Дизгармонія» та «Щаблі життя» В. Винниченка і проблеми «нової моралі». *Наукові записки кафедри української літератури.* Кіровоград, 1995. С. 51–72.
14. Михида С. Мораль чи аморальність? (Особливості конфлікту п'єси В. Винниченка «Закон»). *Наукові записки кафедри української літератури.* Кіровоград, 1998. С. 44–53.
15. Михида С. Технологія «лабораторного» аналізу в драматургії В. Винниченка. *Наукові записки кафедри*

української літератури. Кіровоград, 1995. С. 16–23.
16. Мороз Л. «Сто рівноцінних правд». Парадокси драматургії В. Винниченка. Київ, 1994.
17. Чайківська О. Методичні рекомендації до вивчення оповідань В. Винниченка. *Українська мова та література.* 2000. № 14. С. 8–9.

Практичне заняття № 19

Тема. **Творчість «неокласиків» поєднання творчої традиції класики з модерними шуканнями.**

Мета: проаналізувати творчість М. Рильського 20-х років, звернувши увагу на особливості збірок «Під осінніми зорями», «Синя далечінь», «Крізь бурю й сніг», «Де сходяться дороги», «Гомін і відгомін»; дослідити рух поета від романтичних візій до строгої «неокласичної» лірики, виявивши ознаки філософської наснаженості та широкого використання класичних віршованих форм; визначити вплив репресій 1933–1937 років та впровадження соціалістичного реалізму як єдиного методу літератури на творчість Максима Рильського.

Основні питання

1. Творчість М. Рильського 20-х років (збірки «Під осінніми зорями», «Синя далечінь», «Крізь бурю й сніг», «Де сходяться дороги», «Гомін і відгомін»).
2. Рух від романтичних візій до строгої «неокласичної» лірики. Філософська наснаженість творчості поета, широке використання класичних віршованих форм.
3. Репресії 1933–1937 років. Впровадження соціалістичного реалізму як єдиного методу літератури.

Завдання і запитання для самоконтролю

1. Які основні тематичні та ідейні мотиви характерні для збірок Максима Рильського 20-х років? Опишіть особливості поетичного стилю Рильського цього періоду.
2. Як у цих збірках відображено суспільно-політичні реалії 1920-х років в Україні?
3. Поясніть, у чому полягав перехід М. Рильського від романтичних візій до неокласичної лірики. Наведіть характерні риси неокласицизму, які проявляються в його поезії.
4. Як проявляється філософська наснаженість у творчості поета? Які основні філософські питання він порушує у своїх віршах?

5. Наведіть приклади використання класичних віршованих форм (сонет, ода, рондо тощо) у поезії М. Рильського. Яку функцію вони виконують у його творах?
6. Як репресії 1933–1937 років вплинули на життя та творчість Максима Рильського?
7. Дайте визначення соціалістичного реалізму. Які його основні принципи та вимоги до літератури?
8. Як впровадження соціалістичного реалізму як єдиного творчого методу змінило вектор розвитку української літератури та, зокрема, вплинуло на художній стиль і тематику творів М. Рильського?

Література

1. До 125-річчя від дня народження М. Т. Рильського (1895–1964), українського поета, перекладача, публіциста. URL: https://nlu.org.ua/event.php?id=1448
2. Ільєнко І. Жага: Труди і дні Максима Рильського. Київ, 1954.
3. Новиченко Л. М. Поетичний світ Максима Рильського. У 2 кн. Київ, кн.1, 1980, кн. 2, 1993.
4. Райбедюк Г. Б., Томчук О. Ф. Вивчення творчості київських неокласиків : навч.-метод. посіб. Ізмаїл, 2010. 359 с.
5. Руда Т. Максим Рильський. URL: https://nlu.org.ua/event.php?id=1448
6. Стеценко О. Тема кохання в творчості Рильського. *Дивослово.* 1995. № 10–11.

Практичне заняття № 20

Тема. Ігор Калинець, Ірина Жиленко, Микола Вінграновський у контексті шістдесятництва.

Мета: проаналізувати драматичність творчого шляху Ігоря Калинця, виділивши ключові етапи та випробування, що вплинули на його поезію; запропонувати власну інтерпретацію одного з віршів Ігоря Калинця; дослідити шлях Ірини Жиленко в поезію, охарактеризувавши її унікальну «країну несподіваних радостей і чудес»; розкрити своєрідність інтимної лірики Миколи Вінграновського, особливості дитячих віршів поета; прочитати напам’ять будь-який вірш одного зі згаданих авторів (на вибір), обґрунтувавши свій вибір; сформувати цілісне уявлення про художню індивідуальність, стильові особливості та внесок цих поетів у розвиток української лірики.

Основні питання

1. Драматичність творчого шляху Ігоря Калинця. *Запропонувати власну інтерпретацію одного з його віршів.*
2. Ірина Жиленко: шлях у поезію. Поетична «країна несподіваних радостей і чудес» Ірини Жиленко *(«Сучасність». 2002. № 3–4).*
3. Від акторства до літератури: Микола Вінграновський. Своєрідність інтимної лірики Миколи Вінграновського *(проілюструвати власними прикладами).* Дитячі вірші поета.
4. Напам’ять: будь-який вірш одного зі згаданих авторів *(на вибір).*

Завдання і запитання для самоконтролю

1. У чому полягає драматичність творчого шляху Ігоря Калинця? Які історичні обставини вплинули на його життя та поезію?
2. Які основні тематичні мотиви переважають у творчості Ігоря Калинця?
3. Оберіть один вірш Ігоря Калинця (крім того, який ви будете читати напам’ять) і спробуйте його інтерпретувати. Які образи, символи, художні засоби ви помітили?
4. Як Ірина Жиленко прийшла в поезію? Які чинники вплинули на її становлення як поетки?
5. Охарактеризуйте «країну несподіваних радостей і чудес» у поезії Ірини Жиленко. Які її характерні риси (напр., оптимізм, використання казкових елементів, увага до повсякденного)?
6. Назвіть приклади віршів Ірини Жиленко, що ілюструють її поетичний світ.
7. Як професія актора вплинула на поетичну творчість Миколи Вінграновського?
8. У чому полягає своєрідність інтимної лірики Миколи Вінграновського? Які образи, мотиви та емоції домінують у ній? (Наведіть 2–3 приклади з віршів).
9. Охарактеризуйте дитячі вірші Миколи Вінграновського. Які особливості роблять їх популярними серед дітей?
10. Які ще теми, крім інтимної лірики та дитячої поезії, розкривав М. Вінграновський у своїй творчості?
11. Який вірш одного зі згаданих авторів ви обрали для декламації напам’ять? Чому саме цей вірш ви обрали? Що в ньому вас привабило? Які емоції та ідеї намагається передати автор у цьому творі?

Література

1. Діалектика художнього пошуку: Літературний процес 60–80-х років. Київ, 1989.
2. Жиленко І. Homo feriens. *Сучасність.* 2002. №№ 5, 6, 7–8.
3. Знищення інтелекту (Листування Івана Світличного з подружжям Калинців). *Сучасність.* 2000. № 10.
4. Касьянов Г. Незгодні: українська інтелігенція в русі опору 1960–1980-х років. Київ, 1994.
5. Кіт Данило. Дорога до храму (про М. Вінграновського). Українська література в загальноосвітній школі. 2002. листопад–грудень (там же – анонс його нового роману «Северин Наливайко»).
6. Корогодський Р. Симоненко долає «земне тяжіння» або зустрічі на черговій орбіті. *Сучасність.* 2001. Ч. 6.
7. Пахльовська О. Українські шістдесятники: філософія бунту. *Сучасність.* 2000. № 4.
8. Погрібний А. Осягнення сутності: літературно-критичний нарис. Київ, 1985.

Практичне заняття № 21

***Тема.* Проза «шістдесятників».**

Мета: розкрити феномен Григора Тютюнника в українській літературі (життєвий шлях, проблематика творчості), відображення духовного світу людини в його новелах («Іван Срібний», «Холодна м'ята», «Три зозулі з поклоном» тощо) та маргінальних мотивів у повістях («День мій суботній»); осмислити місце людини в світі у творчому доробку Євгена Гуцала («Лось», «Запах кропу» та інші); розглянути проблему людини в суспільстві, особистості й натовпу, свободи і неволі у прозі Володимира Дрозда (на прикладі роману «Острів у вічності» або «Музей живого письменника»); сформувати цілісне уявлення про художні пошуки та ідейно-тематичне наповнення прози означеного періоду.

Основні питання

1. Феномен Григора Тютюнника в українській літературі: життєвий шлях, проблематика творчості.
2. Духовний світ людини в новелах «Іван Срібний», «Холодна м'ята», «Три зозулі з поклоном», «Син приїхав», «Поминали Маркіяна», «Віддавали Катрю».
3. Маргінальні мотиви в повістях Гр. Тютюнника («День мій суботній»).

4. Осмислення місця людини в світі в творчому доробку Євгена Гуцала: «Лось», «Запах кропу» та інші твори.
5. Проза Володимира Дрозда: проблема людини в суспільстві, особистості й натовпу, свободи і неволі (роман «Острів у вічності» або «Музей живого письменника»).

Завдання і запитання для самоконтролю

1. У чому полягає феномен Григора Тютюнника як письменника?
2. Які ключові події життєвого шляху Гр. Тютюнника вплинули на його творчість?
3. Яка основна проблематика простежується у його творах? (напр., морально-етичні пошуки, «вічні» проблеми людського буття, сільське життя).
4. Яке місце займає Гр. Тютюнник в українській літературі ХХ століття?
5. Як у новелі «Іван Срібний» розкривається тема внутрішньої боротьби та морального вибору?
6. Охарактеризуйте духовний світ героїв новели «Холодна м’ята».
7. Проаналізуйте новелу «Три зозулі з поклоном» з точки зору зображення людських почуттів та психологізму.
8. Які соціальні та психологічні аспекти життя села відображені у новелах «Син приїхав», «Поминали Маркіяна», «Віддавали Катрю»?
9. Що таке маргінальні мотиви у літературі? Як ці мотиви проявляються у повісті «День мій суботній»? Які образи маргінальних героїв створює Гр. Тютюнник і яке їхнє символічне значення?
10. Як Євген Гуцало осмислює місце людини в світі?
11. Проаналізуйте проблематику оповідання «Лось». Які етичні питання воно порушує?
12. Які аспекти взаємин людини і природи розкриваються в оповіданні «Запах кропу»?
13. Назвіть інші твори Євгена Гуцала, де порушуються подібні проблеми.
14. Як у прозі Володимира Дрозда порушується проблема людини в суспільстві?
15. Розкрийте конфлікт особистості й натовпу на прикладі роману «Острів у вічності» (або «Музей живого письменника»).
16. Як автор досліджує теми свободи і неволі у зазначеному романі?

17. Які художні засоби використовує Володимир Дрозд для розкриття психологічних станів героїв?
18. Порівняйте художні методи та філософські концепції, представлені у творчості зазначених письменників.

Література

1. Діалектика художнього пошуку: літ. процес 60-80-х років. Київ, 1989.
2. Дончик В. Подвижництво (До 60-ліття від дня народження Євгена Гуцала). *Дивослово.* 1997. Ч.1.
3. Жиленко І. Homo feriens. *Сучасність.* 1997. № 9–10; 1998. № 9–10; 1999. №№ 1,2,12; 2002. №№5, 6, 7–8;
4. Касьянов Г. Незгодні: українська інтелігенція в русі опору 1960–1980-х років. Київ, 1994.
5. Корогодський Р. Проза. Повернення до людської сутності. *Українська мова та література.* 2002. Ч. 44.
6. Корогодський Р. Хто є шістдесятниками? Українська мова та література. 2002. Ч. 35.
7. Масенко Л., Кропив'янська Ю. Мова персонажів Григора Тютюнника. *Урок української.* 2006. Ч. 5–6.
8. Пахльовська О. Українські шістдесятники: філософія бунту. *Сучасність.* 2000. № 4.
9. Погрібний А. Осягнення сутності: літературно-критичний нарис. Київ, 1985.
10. Ротач П. До висоти шедевру: Григір Тютюнник від етюда «Паливода» до новели «Деревій» / Ротач П. І слово, і доля, і пам'ять... Статті, дослідження, спогади. Полтава, 2000.
11. Ротач П. «Усе покинув би й полинув...» / За листами Григора Тютюнника / Ротач Петро. І слово, і доля, і пам'ять... Статті, дослідження, спогади. Полтава, 2000.
12. Черненко О. Не зміліє пам'яті криниця (Зі спогадів про Григорія та Григора Тютюнників). *Холодний Яр.* Черкаси, 2002.
13. Шевченко А. Григір Тютюнник. *Кримська світлиця.* 2001. 28 грудня.

Практичне заняття № 22
Тема. Химерний роман в українській літературі.

Мета: розкрити основні риси «химерного роману» в українській літературі; розглянути витоки химерного роману й етапи його становлення; назвати основних представників

химерної прози та їхні найвідоміші твори; визначити специфічні риси «химерності» на прикладі конкретних художніх текстів; оцінити переваги й недоліки цього прозового жанру, обґрунтувавши свою позицію; сформувати цілісне уявлення про художню своєрідність, філософсько-естетичні засади та місце химерної прози в контексті українського літературного процесу.

Основні питання

1. Основні якості «химерного роману» в українській літературі.
2. Історія появи химерного роману.
3. Основні представники.
4. Риси «химерності».
5. Переваги й недоліки химерної прози.

Завдання і запитання для самоконтролю

1. Які провідні ознаки відрізняють «химерний роман» від інших жанрів прози? Яке співвідношення реального та фантастичного в химерному романі?
2. Як химерний роман відображає національний світогляд та ментальність? Коли і за яких обставин виник «химерний роман» в українській літературі?
3. Які культурно-історичні чинники сприяли його появі? Чи мав український химерний роман аналоги в інших літературах світу?
4. Назвіть основних представників «химерного роману» в українській літературі. З якими іменами асоціюється розквіт цього жанру?
5. Охарактеризуйте конкретні риси «химерності», які використовуються в романах (напр., поєднання протилежних стилів, гротеск, абсурд, карнавалізація, переплетення часу та простору). Наведіть приклади цих рис із відомих вам химерних романів. Яку функцію виконують ці риси у творі?
6. Які ви можете назвати переваги химерної прози (напр., глибина розкриття національного характеру, філософське осмислення буття, естетична своєрідність)?
7. Які недоліки притаманні химерній прозі? (напр., складність для сприйняття, відсутність чіткої сюжетної лінії, іноді надмірна метафоричність).
8. У чому полягає художня цінність химерного роману для української та світової літератури?

Література

1. Загребельний П. Вигнання з раю. Київ : Радянський письменник, 1986. 456 с.
2. Загребельний П. Твори: в 6-ти т. Київ : Дніпро, 1979. Т. 1. 575 с.
3. Земляк В. Твори: в 4-х т. Київ : Дніпро, 1984. Т. 3. 618 с.
4. Майдаченко П. Комічне в сучасній українській прозі. Київ : Дніпро, 1991. 90 с.
5. Новиченко Л. Від учора до завтра: літературно-критичні статті. Київ : Радянський письменник, 1983. 287 с.
6. Слабошпицький М. Ф. Літературні профілі: літературно-критичні нариси. Київ : Радянський письменник, 1984. 310 с.
7. Соловей Е. Поезія пізнання: філософська лірика в сучасній літературі. Київ, 1991. С. 25.
8. Федорак Н. Життя та пригоди Валерія Шевчука, писані ним самим. *Жива вода*. 2002. Вересень.

Практичне заняття № 23

Тема. Українська література 80-х – поч. 90-х років XX ст. Юрій Андрухович – один із найпомітніших творців-постмодерністів.

Мета: ознайомитися з типами дискурсів, що функціонують в українській літературі 80-х – поч. 90-х років XX ст., та визначити їхні особливості; розглянути постмодернізм як провідний художній напрям кінця XX століття в Україні (ключові риси та прояви); визначити новий етап у розвитку художньої свідомості 80-х років, охарактеризувавши діяльність літературних «80-ків» та перших літгуртів; прослідкувати психологічні тенденції української прози 80–90-х рр. XX ст.; проаналізувати творчість Юрія Андруховича як одного з найпомітніших творців-постмодерністів, виявивши риси постмодернізму в його творах.

Основні питання

1. Типи дискурсів в українській літературі 80-х – поч. 90-х років XX ст.
2. Постмодернізм як провідний художній напрям кінця XX століття в Україні.
3. Новий етап у розвитку художньої свідомості (80-ті роки).
4. Літературні «80-ки».
5. Перші літгурти.
6. Психологічні тенденції української прози 80–90-х рр. XX ст.

7. Юрій Андрухович – один із найпомітніших творців-постмодерністів.

Практичне завдання

1. Підготувати есе на тему «Постмодернізм в українській літературі: виклики та досягнення».

Завдання та запитання для самоконтролю

1. Що таке літературний дискурс? Які основні типи дискурсів ви можете виділити в українській літературі 80-х – поч. 90-х років XX ст. (напр., постмодерний, постколоніальний, феміністичний, екологічний)?
2. Наведіть приклади авторів і творів, які репрезентують різні типи дискурсів.
3. Дайте визначення постмодернізму як філософсько-естетичного явища та літературного напряму.
4. Які ключові риси постмодернізму проявляються в українській літературі (інтертекстуальність, пародія, іронія, гра, деконструкція, фрагментарність, симулякри)?
5. Як постмодернізм взаємодіє з попередніми літературними традиціями?
6. У чому полягає новизна художньої свідомості в українській літературі 80-х років XX століття? Хто такі «літературні 80-ки»? Назвіть їхніх представників та їхній внесок.
7. Які перші літгурти виникли в цей період? Які були їхні ідейно-естетичні платформи?
8. Як ці процеси вплинули на оновлення української літератури?
9. Які психологічні тенденції стали провідними в українській прозі 80–90-х років?
10. Як автори цього періоду розкривають внутрішній світ людини, її екзистенційні пошуки?
11. Назвіть приклади творів та авторів, що відображають ці тенденції.
12. Чому Юрія Андруховича вважають одним із найпомітніших творців-постмодерністів в українській літературі?
13. Які риси постмодернізму виявляються в його прозі та поезії? Наведіть конкретні приклади з творів.
14. Як Андрухович використовує інтертекстуальність, пародію, гру та інші постмодерністські прийоми?

15. Яка проблематика характерна для творчості Юрія Андруховича?

Література

1. Андрусяк І. Літпроцесія. Донецьк, 2002.
2. Андрухович Ю. Рекреації (повість). *Сучасність*. ч.1, 1992.
3. Андрухович Ю. Московіада (Роман жахів). *Сучасність*. Ч. 1, 2, 1993.
4. Анісімова Н. Український поетичний авангард кінця XX ст. Дивослово. 2003. № 6.
5. Баран Є. Звичайний читач. Тернопіль, 2000.
6. Даниленко В. Суспільство у сумному дзеркалі новелістики (Психологічні тенденції української малої прози 90-х рр. XX ст.). *Українська мова й література в середніх школах, гімназіях…*2000. № 5. С. 46–53.
7. Мовчан Р. Українська проза XX століття в іменах. Київ, 1997.
8. Наєнко М. Типи творчості в епоху постмодернізму. *СіЧ.* 2002. № 2.
9. Нахлік Є. На крилах духовного максималізму. *Жовтень*. Ч. 9, 1987.
10. Пінчук С. У пошуках самобутності. *Дніпро*. Ч. 1, 1986.
11. Українська література в портретах і довідках. Київ, 2000.
12. Яровий О. Постмодернізм – це антибуття. *СіЧ.* 2002. № 2.

САМОСТІЙНА РОБОТА (завдання)

1. Своєрідна форма виконання фольклорних творів. Образи. Філософія часу.
2. Українське віршування кінця XVI – початку XVII ст. Література бароко. Модифікація жанрів як результат взаємодії візантійської поетики з реформаційно-ренесансними ідеями. Вірші І. Величковського, поетика Ф. Прокоповича. Метафізична лірика Кирила Транквіліона Ставровецького.
3. Українська байка 10–30-х років XIX ст. (Л. Боровиковський, Є. Гребінка та ін.).
4. Альманах «Русалка Дністровая»: історія видання, зміст, суспільно-історичне та культурне значення книги.
5. Синкретизм творчих напрямків у поезії Т. Шевченка. Стильове розмаїття.
6. Суспільно-політичні та літературно-естетичні погляди Ю. Федьковича.

7. Жанрово-стильова різноманітність поезії Б. Грінченка.
8. Еволюція світогляду та літературно-естетичних позицій П. Грабовського.
9. «Сонячні кларнети» Павла Тичини – підсумковий етап ідейно-естетичних пошуків української поезії початку ХХ століття.
10. Патріотична лірика В. Сосюри («Любіть Україну», «Солов'їні далі, солов'їні…»).
11. Репресії 1933–1937 років. Впровадження соціалістичного реалізму як єдиного методу літератури.
12. «Празька школа» – умовна назва літературного покоління емігрантів міжвоєнного двадцятиліття.
13. Історичні причини виникнення та діяльності МУРу. Полеміки в середовищі МУРу про шляхи розвитку української літератури.
14. Творчість Анатолія Дімарова.
15. Прочитати кілька оповідань Юрія Мушкетика.
16. «Дикий Ангел» О. Коломійця.
17. Підготувати відповіді на питання:

1) Історична та фольклорна основа роману.
2) Образ дівчини-піснетворки Марусі Чурай у художній літературі (у творах М. Старицького, В. Самійленка, С. Руданського, І. Микитенка, Л. Забашти, В. Лучука, М. Шаховського).
3) Читання і коментар монологу Івана.
4) Як сприймаються останні рядки роману? Чи можна вважати закінченою сюжетну лінію життя Марусі?

18. Дослідити інтимну лірику Василя Стуса.
19. Зробити огляд поезії «Київської школи».
20. Прочитати химерний роман І. Шевчука «Срібне молоко».
21. Дослідити риси власне українського постмодернізму.
22. Прочитати роман Ю. Андруховича «Московіада» й порівняти його з повістю Г. Тютюнника «День мій суботній».
23. Зробити аналіз будь-якого вірша сучасних авторів.

ІНДИВІДУАЛЬНІ НАВЧАЛЬНО-ДОСЛІДНІ ЗАВДАННЯ

Індивідуальне завдання (ІНДЗ) передбачає проведення дослідження й оформлення презентації (проєкту, буктрейлера) або статті, або есе:

1. Міфосвіт поезії Богдана-Ігоря Антонича та специфіка його інтерпретації.
2. Концепція людини в поезії Сергія Жадана.
3. Концепція ліричного героя у збірках поетичних творів С. Жадана.
4. Жанрова своєрідність роману А. Кокотюхи «Легенда про безголового».
5. Фольклористична творчість О. Потебні.
6. Мотив чуда у структурі житійного сюжету (на матеріалі Києво-Печерського патерика).
7. Образ рідного краю в творах Миколи Вінграновського.
8. Проблема *батьки / діти* в повісті Г. Квітки-Основ'яненка «Маруся».
9. Біблійний інтертекст у філософських поемах Івана Франка.
10. Особливості репрезентації жанру притчі у творчості Івана Франка.
11. Специфіка художньо-етнографічних описів Різдвяних свят у повісті І. Франка «Великий шум».
12. Образ митця в повісті Т. Шевченка «Художник».
13. Міфологічний образ кобзаря-Перебенді у віршах та поемах Т. Шевченка першого періоду творчості.
14. Дитяча і жіноча недоля у поетичній творчості Т. Г. Шевченка: художня інтерпретація.
15. Народознавчі елементи в романі І. Багряного «Тигролови».
16. Образ природи в оповіданнях Є. Гуцала.
17. Художнє осмислення теми екологічної катастрофи в поетичному доробку Івана Драча.
18. Міфологічний дискурс повісті Михайла Коцюбинського «Тіні забутих предків».
19. Особливості моделювання художнього світу в поезії Олександра Олеся.
20. Морально-етична проблематика оповідання Григора Тютюнника «Оддавали Катрю».
21. Своєрідність художнього вираження психологізму у малій прозі Марії Матіос.

22. Розуміння історії України та погляди на українську перспективу в романі П. Куліша «Чорна Рада. Хроніка 1663 року».
23. Маркери імпресіонізму в малій прозі Миколи Хвильового.
24. Наративні особливості новел Миколи Хвильового.
25. Проблематика й поетика драматургії В. Винниченка.
26. Художні функції фантастичного в романі В. Винниченка «Сонячна машина».
27. Художній наратив новел Галини Пагутяк.
28. Художня інтерпретація історичних подій у романі П. Загребельного «Диво».
29. Ідейний зміст роману І. Роздобудько «Тут і тепер».
30. Історіософічність поезії Олега Ольжича.
31. Ідейно-тематичні домінанти поезії М. Драй-Хмари.
32. Психологізм новелістики Галини Журби.
33. Специфіка сюжету новели О. Гончара «Модри Камень».
34. Філософська складова малої прози Мирослава Дочинця.
36. Образ митця і мистецтва у романі «Майстер корабля» Ю. Яновського.
37. Концепт «любов» у новелі Г. Тютюнника «Три зозулі з поклоном».
38. Культурологічна спадщина Олега Ольжича.
39. Образ епохи 20–30-х років ХХ ст. у творчості Б. Антоненка-Давидовича.
40. Творчість Володимира Яворівського – приклад межі «шістдесятництва» й постмодернізму.
41. Запропонувати огляд одного числа часопису за 1990–1999 роки (на вибір):

а) «Київ» і «Вітчизна»;
б) «Дніпро» і «Дзвін»;
в) «Сучасність» і «Березіль»;
г) «Літературна Україна» й «Кур’єр Кривбасу».

41. Порівняльна характеристика творчості прозаїків Г. Тютюнника та Є. Гуцала.
42. Екзистенційна філософія спокою у поезії Євгена Плужника.
43. Мій улюблений твір української літератури періоду 2 пол. ХХ ст. (аналіз досліджень про нього та власна думка).
44. Література мого краю 2 половини ХХ століття (література Уманщини 2 половини ХХ століття).

Вимоги до виконання ІНДЗ

ІНДЗ має вигляд виконаної здобувачем роботи з вибраної ним теми презентації (проєкту, буктрейлера) або статті, або есе.

Ілюстрації, схеми, таблиці, графіки, тексти пісень можуть супроводжувати текст роботи або можуть бути винесені в додатки. У презентації повинно бути близько 25–45 слайдів (формат комп'ютерної програми Microsoft Power Point, Windows Movie Maker).

Вимоги до оформлення проєкту: шрифт Times New Roman, кегль 14, інтервал – 1,5, поля: верхнє – 20 мм, нижнє – 20 мм, ліве – 30 мм, праве – 15 мм, абзац – 1, 25 см, вирівнювання по ширині.

Список використаних джерел мовою оригіналу подається в алфавітному порядку.

Посилання на літературу в тексті подаються за таким зразком: [8, с. 23], де 8 – номер джерела за списком, а 23 – сторінка чи [10, с. 152–154], де 10 – номер джерела за списком, а 152–154 – сторінки.

Нумерація сторінок проставляється у правому верхньому кутку сторінки. На титульній сторінці номер не ставиться.

Орієнтовна структура ІНДЗ: титульна сторінка, зміст роботи із зазначенням сторінок, вступ, виклад основного матеріалу (можливе структурування у вигляді розділів та підрозділів), висновки, список використаних джерел, додатки. Те саме вказується в електронній презентації.

Про результати ІНДЗ здобувач доповідає на практичному занятті або представляє їх у вигляді тематичної презентації. Робота здається викладачеві на перевірку в електронному вигляді. Позитивно оцінюється наявність додатків.

ПИТАННЯ ДЛЯ ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ

1. Розвиток літописання Київської Русі. Жанрова своєрідність «Повісті временних літ».
2. Історична основа «Слова о полку Ігоревім». Провідна ідея поеми та художні засоби її втілення. Система образів у «Слові о полку Ігоревім».
3. Козацькі літописи. Загальна характеристика. Образ Богдана Хмельницького в «козацьких» літописах.
4. Г. С. Сковорода – видатний мислитель XVIII ст. Збірка «Сад божественних пісень».
5. І. Котляревський – перший класик нової української літератури, видатний просвітитель.
6. «Енеїда» Івана Котляревського – першій твір нової української літератури. Зв'язок «Енеїди» з національними традиціями, зарубіжною і російською літературами. Поняття про бурлеск і травестію.
7. Становлення української драматургії. Драматичні твори («Наталка Полтавка», «Москаль-чарівник»), їх художні особливості. Новаторський характер п'єси Котляревського «Наталка Полтавка». Система образів, засоби їх розкриття.
8. Просвітительський реалізм І. П. Котляревського.
9. Г. Ф. Квітка-Основ'яненко – перший прозаїк нової української літератури. Сентиментально-реалістична повість «Маруся», її ідейно-тематичне спрямування. Ідилічне змалювання побуту, обрядів, природи України у повісті.
10. Творчий шлях Т. Г. Шевченка, еволюція його художнього методу. Лірика і балади раннього періоду.
11. Лірика Т. Г. Шевченка періоду «трьох літ»: її громадянський пафос і висока художня довершеність. Ідейно-естетичні погляди поета того часу. Мрії Т. Шевченка про щасливе майбутнє України.
12. Сатира Т. Г. Шевченка, її народний характер. Тематичне, жанрове і стильове багатство поем «Сон» («У всякого своя доля»), «Кавказ», «І мертвим, і живим...». Прометей – символічний образ нескореного народу (за поемою «Кавказ» Т. Г. Шевченка).
13. «Чорна рада» П. Куліша – перший історичний роман в українській літературі. Зображення козацького лицарства в ньому та осмислення історичного минулого України.

14. Творчість Марка Вовчка. Розповідна майстерність письменниці.
15. Літературний процес 70–90-х рр. XIX ст. Художні пошуки української прози.
16. Тенденції розвитку театрального мистецтва і драматургії України в 70–90-х рр. XIX ст.
17. Тенденції розвитку української поезії 70–90-х рр. XIX ст.
18. Образ І. Виговського в романі І. С. Нечуя-Левицького «Гетьман Іван Виговський».
19. Проблематика роману «Хіба ревуть воли, як ясла повні?» Панаса Мирного та Івана Білика.
20. Майстерність психологічного аналізу в романі Панаса Мирного «Повія».
21. Проблематика «малої прози» Б. Грінченка.
22. Багатогранність творчої діяльності Б. Грінченка. Б. Грінченко як письменник, громадський діяч, перекладач, видавець, педагог, лексикограф, етнограф.
23. Художні пошуки Олени Пчілки у жанрі «малої прози».
24. Селянська тематика у творчості Т. Бордуляка.
25. Характер конфлікту в драматургії М. Кропивницького.
26. Провідні мотиви і образи поезії М. Старицького.
27. «Непривітаний співець» Яків Щоголев. Багатство жанрів, мотивів, образів. Культура слова.
28. Іван Манжура: доля і творчість.
29. Художній світ П. Грабовського.
30. Лірична драма І. Франка «Зів’яле листя».
31. Поема «Мойсей» І. Франка: проблематика, філософський зміст, багатство образів.
32. Ідейно-художній аналіз поетичних збірок І. Франка «Мій Ізмарагд», «Із днів журби».
33. Літературний процес на Україні кін. XIX – поч. XX ст. Розвиток прози: представники, тенденції розвитку, стильові пошуки.
34. Поезія М. Вороного: проблематика, жанрово-стильові пошуки.
35. Новелістика М. Коцюбинського останніх років. Особливості його імпресіоністичної манери письма.
36. Повість «Фата Моргана» М. Коцюбинського – видатний твір української літератури.
37. Епічна поезія Лесі Українки: «Роберт Брюс, король шотландський», «Давня казка»).

38. Проблематика, образи драми «Бояриня» Лесі Українки.
39. Поетика драми-феєрії «Лісова пісня» Лесі Українки.
40. Проблематика драми-феєрії «Лісова пісня» Лесі Українки.
41. Драматична поема Лесі Українки «В катакомбах» з погляду сучасності.
42. Ранні драматичні твори Лесі Українки «Одержима», «Кассандра»: проблематика, образи, стиль.
43. Роль художньої деталі у змалюванні образу Івана Дідуха (новела В. Стефаника «Камінний хрест»).
44. Фольклорна основа новел М. Черемшини (зі збірки «Карби»).
45. Поетична творчість О. Маковея.
46. Проблема емансипації жінки в повістях О. Кобилянської («Людина», «Царівна»).
47. Повість О. Кобилянської «Земля»: проблематика, образна система.
48. Фольклорна основа повісті О. Кобилянської «У неділю рано зілля копала».
49. Психологізм «малої» прози О. Кобилянської.
50. Школа і діти у творах С. Васильченка.
51. Доля народних талантів у оповіданнях С. Васильченка.
52. Ліричний герой Олександра Олеся.
53. Символістські драми Олександра Олеся («По дорозі в казку», «Ніч на полонині»).
54. Новаторський характер драматургії В. Винниченка.
55. Збірка В. Винниченка «Намисто» як ідейно-тематична єдність.
56. Образи Федька і Толі в оповіданні В. Винниченка «Федько-халамидник».
57. Загальна характеристика прозової спадщини В. Винниченка. Роман «Записки кирпатого Мефістофеля».
58. Ідейно-художній аналіз однієї з драм В. Винниченка (за вибором): «Чорна Пантера та Білий Медвідь», «Закон», «Брехня»).
59. Діяльність членів «Молодої музи» і їх внесок в українську поезію поч. ХХ ст.
60. Використання фольклорних джерел українськими письменниками поч. ХХ ст.
61. Розвиток модерністського напряму в українській літературі початку ХХ ст.: концептуальні засади,

представники.

62. Розвиток культури і періодичної преси в Україні початку ХХ століття.
63. Концептуальні засади новоромантизму та його представники в українській літературі початку ХХ ст.
64. Характерні риси українського символізму початку ХХ ст. Обстоювання естетичних засад символізму М. Вороним, «молодомузівцями», журналом «Українська хата».
65. Рецепція національної історії в романі «Берестечко» Л. Костенко.
66. Реалістично-фантастична проза В. Дрозда. Повість «Ирій».
67. Образ України в поезотворчості В. Стуса.
68. Роман В. Дрозда «Вовкулака». Проблематика твору. Специфіка образного мислення.
69. Повість «Брат мій Енкіду» Г. Пагутяк у парадигмі пошуків письменниці.
70. Збірка Д. Павличка «Гранослов» – етап у творчому розвитку поета.
71. Роман В. Шевчука «Три листки за вікном». Екзистенційна проблематика, особливості організації часопростору.
72. Роман О. Гончара «Твоя зоря». Естетико-філософська концепція книги, стрижневі образи-символи.
73. Параметри художності поезії М. Рильського періоду «третього цвітіння».
74. Особливості індивідуальної стильової манери Григора Тютюнника.
75. Роман В. Шевчука «Дім на горі»: стильові особливості, структура.
76. Збірка «Сад нетанучих скульптур» Л. Костенко. Тема митця й мистецтва.
77. Творчість А. Малишка в період 60-х рр. ХХ ст.
78. Внесок Р. Іваничука в історичну романістику. Роман «Мальви».
79. Трилогія Р. Іваничука про Львівське середньовіччя: романи «Черлене вино», «Манускрипт з вулиці Руської», «Вода з каменю».
80. Жанрово-тематичний діапазон поезії В. Симоненка.
81. Збірки «Круговерть» та «Зимові дерева» В. Стуса. Провідні мотиви.

82. Осмислення історії через призму життя окремої особистості в романах «Євпраксія», «Роксолана» П. Загребельного.
83. Проблеми національної ідентичності в системі художнього мислення Л. Костенко (драматичні поеми «Дума про братів неазовських» та «Скіфська одіссея»).
84. Творчість Р. Іваничука. Загальна характеристика.
85. М. Рильський. Проблемно-тематичний і жанровий діапазон творчості періоду «третього цвітіння».
86. Роман «На полі смиренному» В. Шевчука: концептуально-структурні особливості.
87. Поема «Чорнобильська мадонна» І. Драча як резонансне явище суспільно-політичного та художньо-літературного плану.
88. Роман В. Слапчука «Книга забуття» в національному літературно-мілітарному контексті.
89. Роман Л. Костенко «Маруся Чурай» як філософський феномен в контексті інтелектуальної історії України.
90. Роман «Орда» Р. Іваничука в контексті часу.
91. Збірка І. Римарука «Діва Обида»: індивідуально-образний ряд книги.
92. Загальний огляд творчості Григора Тютюнника.
93. Роман О. Гончара «Людина і зброя»: ідейно-стильова парадигма.
94. Роман П. Загребельного «Розгін»: проблемно-тематична поліфонія.
95. Особливості індивідуальної стильової манери, жанрове розмаїття творчості Д. Павличка.
96. Образ Тараса Шевченка в системі етично-художніх цінностей І. Драча.
97. Естетичні засади поезії М. Вінграновського.

Рекомендована література

Основна:

1. Білоус П. В., Білоус О. П. Українська література XI – XVIII ст. : навч. посіб. для сам. роб. студ. Київ : ВЦ «Академія». 2010. 360 с.
2. Історія української літератури XIX століття : підручник: у 2 кн. / за ред. акад. М. Г. Жулинського. Київ : Либідь, 2005. Кн. 1. 656 с. ; Київ : Либідь, 2006. Кн. 2. 712 с.
3. Історія української літератури. Кінець XIX – початок XX ст. : підручник : у 2 кн. / за ред. проф. О. Д. Гнідан. Київ : Либідь, 2005. Кн. 1. 624 с. ; Київ : Либідь, 2006. Кн. 2. 496 с.
4. Історія української літератури: XX – поч. XXI ст. : навч. посіб. : у 3 т. / В. І. Кузьменко, О. О. Гарачковська, М. В. Кузьменко та ін. ; за ред. В. І. Кузьменка. Київ: Академвидав, Т. 1. 2013. 592 с. ; Т. 2. 2014. 536 с. ; Т. 3. 2017. 544 с.
5. Калантаєвська Г. П. Українська література XIX століття : навч. посіб. Суми : Сумський державний університет, 2016. 237 с.

Допоміжна:

1. Бежнар Г. П. Теорія масової культури : курс лекцій. Навч. посіб. [електронне видання]. Київ: Київський національний університет імені Тараса Шевченка, 2020. 49 с. URL: http://www.philosophy.univ.kiev.ua/uploads/editor/Files/Kafedry/Ukrainian_philosophy/%D0%9C%D0%9A_%D0%91%D0%B5%D0%B6%D0%BD%D0%B0%D1%80.pdf.
2. Бернадська Н. Масова література і сучасний роман. *Вища школа.* 2020. № 10. С. 59–67.
3. Боклах Д. Ю., Гончарук В. А., Касаткін О. С. Аналіз впливу літературних текстів на формування і вираження ідентичності: національну, культурну та особисту. *Вісник науки та освіти (Серія «Філологія», Серія «Педагогіка», Серія «Соціологія», Серія «Культура і мистецтво», Серія «Історія та археологія»)»:* журнал. 2023. № 11(17). С. 71–84. DOI: https://doi.org/10.52058/2786-6165-2023-11(17)-71-83. URL:http://perspectives.pp.ua/index.php/vno/article/view/7811,http://perspectives.pp.ua/index.php/vno/article/view/7811/7855.
4. Гладишев В. Засади технологізованого застосування культурологічного контексту під час вивчення творів «масової

літератури» у шкільному курсі зарубіжної літератури. *Зарубіжна література в школах України.* 2018. № 7–8. С. 92–93.
5. Головченко Н. Роман Люко Дашвар «БИТІ Є» (2012) як український варіант масової літератури. *Українська література в загальноосвітній школі.* 2013. № 7–8. С. 56–60.
6. Голобородько Я. Артеграунд. Український літературний істеблішмент. Київ : Факт, 2006. 160 с.
7. Гончарук В. А., Кириченко В. Г., Богуславська Л. Г. Тенденції розвитку літературознавчого аналізу української поезії: перспективи наукових досліджень. *Вісник науки та освіти.* 2025. № 3(33). С. 199–215. DOI: https://doi.org/10.52058/2786-6165-2025-3(33)-199-215. URL: http://perspectives.pp.ua/index.php/vno/article/view/22006/21979.
8. Гончарук В. А., Лівітчук І. Ф., Мурашевська Н. М., Кузнєцов М. О. Масова та елітарна літератури в Україні: взаємодія та перспективи розвитку. *Актуальні питання у сучасній науці (Серія «Педагогіка», Серія «Право», Серія Економіка», Серія «Державне управління», Серія «Техніка», Серія «Історія та археологія»):* журнал. 2025. № 4(34). С. 993–1003. DOI: https://doi.org/10.52058/2786-6300-2025-4(34)-993-1003. URL: http://perspectives.pp.ua/index.php/sn/article/view/22588/22559.
9. Гундорова Т. І. Післячорнобильська бібліотека. Український літературний постмодерн. Київ : Критика, 2005. 264 с.
10. Гундорова Т. Транзитна культура. Симптоми колоніальної травми. Київ : Грані-Т, 2013. 548 с.
11. Даниленко В. Лісоруб у пустелі. Письменник і літературний процес. Київ : Академвидав, 2008. 352 с.
12. Зборовська Н. Феміністичні роздуми. На карнавалі мертвих поцілунків. Львів : Літопис, 1999. 336 с.
13. Зборовська Н. Українська література в умовах масової культури. *Дивослово.* 2008. № 4. С. 47–50.
14. Історія української літератури XX – поч. XXI ст. : у 3- х т. / За ред. В. І. Кузьменка. Київ: Академвидав, 2013–2017.
15. Історія української літератури. Кінець XIX – поч. XXI ст. : підруч. : у 10 т. Т. 4 : У сподіваннях і трагічних зламах. Київ : ВЦ «Академія», 2015. 576 с.
16. Копилова С. В. До питання про вплив масової культури на екзистенціальне поле людини. *Грані.* 2007. № 4. С. 78–81.
17. Кузьоменська Л. Мовна дійсність епохи масової

культури. *Вища освіта України.* 2019. № 2. С. 77–82.

18. Лебідь А. Є. Методичні рекомендації до навчальної дисципліни «масова та елітарна культура». Суми : Видавництво СумДУ, 2017. 24 с.
19. Макаренко Л. В., Попова О. А., Гончарук В. А. Роль літературних дискусій та дебатів у розвитку критичного мислення студентів. *Інноваційна педагогіка.* 2024. Вип. 76. С. 37–41. DOI: https://doi.org/10.32782/2663-6085/2024/76.7. URL:http://www.innovpedagogy.od.ua/vip76,http://www.innovpedagogy.od.ua/archives/2024/76/9.pdf.
20. Макаренко Л., Попова О., Гончарук В. Сучасні підходи до аналізу літературного твору в університетських курсах для майбутніх учителів-філологів. *Актуальні питання гуманітарних наук:* міжвузівс. зб. наук. пр. молодих вчених Дрогобицького держ. педаг. університ. імені Івана Франка / [ред.-упоряд. М. Пантюк, А. Душний, В. Ільницький, І. Зимомря]. Дрогобич : Вид. дім «Гельветика», 2024. Вип. Том 2. С. 155–162. URL: http://www.aphn-journal.in.ua/archive/71_2024/part_2/26.pdf, http://www.aphn-journal.in.ua/71-2-2024.
21. Михайлюк Ю. Специфіка вивчення масової літератури у школі. *Дивослово.* 2019. № 2. С. 52–54.
22. Підопригора С. В. Українська експериментальна проза XX – початку XXI: «неможлива» література : моногр. Миколаїв: Іліон, 2018. 392 с.
23. Поліщук Я. Література: високе чи масове мистецтво? *Українська література в загальноосвітній школі.* 2007. № 9. С. 12–15.
24. Поліщук Я. Література як геокультурний проект. Київ : Академвидав, 2008. 304 с.
25. Поліщук Я. Реактивність літератури. Київ : Академвидав, 2016. 192 с.
26. Свербілова Т. П’єси Олександра Корнійчука 30-х рр. з погляду масової культури («Загибель ескадри», «Платон Кречет» та «В степах України»). *Слово і час.* 2007. № 12. С. 34–48.
27. Сучасна масова література як феномен культури : навч. посіб. / укл. А. В. Землянська, Т. М. Шарова. Мелітополь : ФОП Однорог Т. В., 2021. 100 с.
28. Сучасна українська белетристика: координати «Коронації слова» : моногр. / Миколаївський нац. ун-т

ім. В. О. Сухомлинського; за заг. ред. С. В. Підопригори. Миколаїв : Іліон, 2014. 282 с.
29. Сучасна українська проза. Постмодерний період. Київ : Академія, 2011. 248 с.
30. Таранова А. «Велике нечитоме» і академічний канон: проникнення масової літератури до парадигми літературознавства. *Слово і час.* 2008. № 11. С. 50–56.
31. Умрихіна О. С. Масова та елітарна культура : термінологічний словник / МОН України, Уманський держ. пед. ун-тет імені Павла Тичини. Умань : Візаві, 2020. 125 с.
32. Філоненко С. Масова література в Україні: дискурс / ґендер / жанр : моногр. / М-во освіти і науки, молоді та спорту України, Тернопіл. нац. пед. ун-т ім. Володимира Гнатюка. Донецьк : ЛАНДОН-ХХІ, 2011. 430 с.
33. Філоненко С. Масова література в школі: заборонений плід чи простір нових можливостей? *Дивослово.* 2020. № 10. С. 35–42.
34. Харчук Р. Б. Сучасна українська проза: Постмодерний період : навч. посіб. Київ : ВЦ «Академія», 2008. 248 с.
35. Ціпов'яз Л. Шариков як дзеркало нової епохи. Конфлікт натовпу, масової свідомості та інтелекту, культури: за повістю М. Булгакова «Собаче серце»; урок зарубіжної літератури, 9 клас. *Всесвітня література в сучасній школі.* 2020. № 6. С. 20–28.
36. Якубовська М. С. У дзеркалі слова: Есеї про сучасну українську літературу. Львів : Каменяр, 2005. 752 с.
37. Aliyeva G. B., Honcharuk V., Pavliuk N., Zinchenko V., Sivachenko I. Revisão das tecnologias e métodos pedagógicos modernos no domínio da filologia de acordo com as normas europeias (revisão de literatura). *Revista on line de Política e Gestão Educacional*, Araraquara, v. 27, n. esp.2, p. e023049, 2023. DOI: 10.22633/rpge.v27iesp.2.18778. Disponível em: https://periodicos.fclar.unesp.br/rpge/article/view/18778. Acesso em: 8 dez. 2023. URL: https://periodicos.fclar.unesp.br/rpge/article/view/18778,https://periodicos.fclar.unesp.br/rpge/article/view/18778/17114 (Web of Science).
38. Zinchenko V., Udovychenko L., Maksymenko A., Gevorgian K., Nesterenko T., Honcharuk V. Aprendizaje basado en proyectos en la formación de futuros filólogos. *Revista De La Universidad Del Zulia,* 12(35), 2021, 134–

147. DOI:http://dx.doi.org/10.46925//rdluz.35.08, URL:https://produccioncientificaluz.org/index.php/rluz/article/view/37045/40217 (Web of Science)

Інформаційні ресурси

1. Історія української літератури XX століття. URL: https://library.udpu.edu.ua/library_files/379042.pdf
2. Бібліотека УДПУ імені Павла Тичини. URL: https://library.udpu.edu.ua/
3. УкрЛіб – Ukrainian Library (українська бібліотека). URL: https://www.ukrlib.com.ua/
4. Diasporiana. Електронна бібліотека. Проект зі збереження інтелектуальної спадщини української еміграції та розсіяння. URL: http://diasporiana.org.ua/category/ukrainica/
5. Енциклопедія українознавства. Загальна частина (ЕУ-І). Мюнхен, Нью-Йорк, 1949-52. 1230 с. URL: http://litopys.org.ua/encycl/eu.htm
6. Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського. http://www.nbuv.gov.ua/node/420

Сайти з неформальної освіти:

1. https://prometheus.org.ua/ – Prometheus.
2. https://www.ed-era.com/courses/ – EdEra (Education Era).
3. https://ruh.com.ua/ – РУХ: освіта.
4. https://vseosvita.ua/ – Всеосвіта.
5. https://www.coursera.org/ – Coursera.
6. https://osvita.diia.gov.ua/ – Дія. Цифрова Освіта.

УМАНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ПАВЛА ТИЧИНИ
Факультет філології та журналістики
Кафедра української літератури, українознавства та методик їх навчання

Валентина ГОНЧАРУК

Сучасний український літературний процес:
методичні рекомендації
до практичних занять та самостійної роботи